Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 11 ИЮЛЬ, 1987 ШУ. ★ 83 (7429). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Укх юбилейни шера вай республикерча промышленни предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхалаттачарех цаI я Грозненски ремонтно-механически завода коллектив. Цхьаккха бутт дIабахийтабац цо ше тIаийца доккхий социалистически декхараш дикка тIеххкоачаш ца деш. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий ах шера план кхоачашъярах ханал хьалха рапорт делар цо. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа завода болхлоша маьхалъяккхар 211 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци, хIаьта укх бетта чотагIа цар арахийцар 424 эзар сома маьха товарни продукци. Договорни декхарех шоай потребителашта продукцена поставкаш яра задани а толамца кхоачашъяьй цар.

Производства эффективность лакхъяра тIагIертта къовсам а лоаттабеш, цу лостамагIа дукха балхаш даьд завода коллективо. Цудухьа къахьегама овсарле лакхъяра ах шера план ворхI процент тIеххкоачашъяьй цо. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийца еррига продукци духхьал из лакхъяра чотагIа хьаьнй. Заданел совгIа продукци маьхалъяккхарах, кIезигчун а доккхачун а кхом барах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах планал совгIа укх шера 119 эзар сом пайда баьб цо паччахьалкхенна.

Октябра юбилея сийна яьржача яхье хадданза хьалха а латташ, хIанзлехьа пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъь итташ болхлой ба заводе. Царех ба коммунистически къахьегама ударникаш котельщик Манов Николай, газоэлектросварщикаш Иваннеко Александр, Попов Сергей, токараш Маскуров Мувса, Морозов Владимир, Багашев Увайс, кхыбараш. ХIара смена нормаш 150 процентал чухьнахьа кхоачашъяц цар.

Деша дай бац

Доккхий социалистически декхараш тIанийцад Грозненски металлически тара болхлоша шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейна сийленца накъабахара. Цар дош деннадар шера план 101 процент кхоачаш а еш, планал совгIа пхи эзар сома маьха продукци арахеца, цу даькъе Сийлахь-боккхача Октябра юбилейга кхачалехьа кхо эзар сом мах болаш яр хьа а еш, арахецача продукцега дIабода мах ах процент лох а беш, къахьегама овсарле лакхъяра заданин процент тIеххкоачашъе.

Чакхдаьннад хьалхара ах шу. Долче, ишта кхоачашду завода коллективо ше тIаийца декхараш? ДIабахача ялх бетта баьча балха итогаша хьахьонх тIаийца декхараш цо кхоачаш ца дарал совгIа, паччахьалкхен планах а из лоархIа ца еш хилар. Продукци маьхалъяккхара даькъе цу юкъа цунна тIадисад 150 эзар сом мах бола декхар. ХIаьта ара ца хецаш йисай 154 эзар сома маьха товарни продукци.

Шийн потребителашта продукцена поставкаш яра дола договорни декхараш гаьнна кхоачаш ца деш дисад цо. Къахьегама овсарле лакхъяра ялх бетта задани а 91,6 процент мара кхоачашъяьяц. Арахецача продукцега дIабода мах лохбара, паччахьалкхенна пайда бара планах а лоархIаьяц завода коллектив. ТIаккха дувцилга а дий тIаийца декхараш кхоачашдарах? Дац.

Предприятерча производственни участкех цхьаккха а яц паччахьалкхен план а тIаийца декхараш а кхоачашдеш. Царех я мастера Шуваева Лидия, Хижняков Иван, Земкова Нина, Арушанова Валентина керте латтача участкай коллективаш. ХIанзлехьа паччахьалкхен дукха декхар тIадисад царна.

ДОАКЪАР—ДУКХА А ДИКА А

ЛАКХЛУШ ДОАГIА АЬЛА АРГIАШ

РЕПОРТАЖ

Тхо да Назрановски района «Назрановский» совхоза Батыров Махьмада кулгалдеча доакъар Iалашдеча бригаде. Цун коллективе 25 саг ва. Берригаш а нийсбенна кагий нах ба. Аз деча хаттара бIубенна жоп лу: «Деррига а вIаштIехьа да, эшаш хIама дац».

Да а да цар деррига лертIа. План 30 тонн йолаш, хIара дийнахьа пашкаш еш 40 тонн а кхы дукхагIа а йол кийчъю .Цул совгIа, хIанзле 750 тонн сенаж а еллай.

Из бригада чуйоагIача Плиевски отделене управляюще Евлоев Хьасана аьлар:

— Доакъар кийчде долалуш йоачайо юкхьанца новкъарле йир тхона. ХIаьта а декхараш тIеххкоачащдеш хьайоагIа бригада коллектив. Нормаш кхоачаш ца еш цхьаккха а вац, хIаьта дукха ба 50—60 процент тIеххкоачашъераш.

Хьалхарча дийнахьа аьла хьекха буц Iуйрийна хьалъэцаш хул бригада. ПIохъелча буц хьакха йолалу. Иштта из ду тхир тIаьллача хана хьанийча баьцах йол дикагIа хуландаь.

Пашкаш еш хиларал совгIа, маьлхаръяха буц аьла боарамга дIакхоачаш эстакада тIа а йилле вентиляторашца йокъаю.

— Иштта из ду йол лакхача классах хилийтара, — йоах Евлоев Хьасана. — ХIана аьлча, цунца йола доакъара единицаш лоархIаш мара дIанийц совхозо бригадагара йол. Ха чакхъяьлча цIаваха сихлуш цхьаккха хилац. ДIадоладаьр чакхдаккха дезаш нийсделча бийсан а къахьег подрядагIа болх бечар.

ХьатIакхоач делкъа ха. Бригада стане хьабоагIа тракторист Бекмурзиев Салмани учетчик Хачубаров Махьмади.

— Аз хьекха буц кхычар хьавIашкатохалехьа хIама яа еза, — йоах Салмана.— ТIехьагIа кхоа ца ве а мег.

Царна кхача оттабе сихлу повар.

ХIаьта буц хьокхаш а доакъар Iалашдеш а Салмана болх бу бархIлагIа ахка да. Эскаре гIулакх де вахалехьа из болх беш хиннав къона Хачубаров а.

— Дика кагий нах ба уж, — йоах Евлоев Салмана.— Масала, Бекмурзиев бийса юкъекхаьчача а дIагIоргвац, шийна хьакъоастадаьча кхай тIара ерриги буц хьакхалца.

ХIама йначул тIехьагIа, салоIаш минот ца йоаккхаш, кхай тIа вода шаккхе. Тайжа лел Бекмурзиев Салмана агрегат. Нийссача касарех юж цо хьекха буц. Цена ду ше хьадер. Лоха хьокх буц.

Уж дIабаха дукха ха ялалехьа кхай тIарча стане хьакхоач бригада кхыбола механизатораш. Царца ва бригадир Батыров Махьмад.

Шоайла бегаш а беш, истолашта гонахьа Iоховш.

— ТолашагIа барий цIераш ца яьхача Iелац со, — йоах Батырова, — царна бIара а хьежа. — Уж ба Ахмадов Башир, Евлоев Бекхан, Котиев Ваха, Шадиев Махьмад. Къона бале а бехктонхам кхетабеш ду цар шоаш хьа мел дер.

ХIама йина баьлча кхача кийчбаьрашта баркал а аьнна, шоай балха моттигашка дIа-хьа бахар нах.

...Пхьилекъонгий - Юртара шурий ферма. Доакъар кийчдеча бригадера хьатIакхухьача аьлах эстакадаш тIа аргIаш деш боахк укхаза нах. Геттара дика бу из болх Даурбеков Хьамзата. Колоев Абукара. Кхай тIара йол хьатIаккхухьаш балха нормаш хадданза тIеххкоачашъю тракториста Халухаев Шарипа.

Пхьилекъоний - Юртара болчар санна совхоза кхыча отделенешка а болх бой, шеко яц хьайбаш Iангара дахара цу боахаме тоъал доакъар хургхиларах.

А. ХАРСИЕВА,
ЛГУ журналистика факультета студентка.

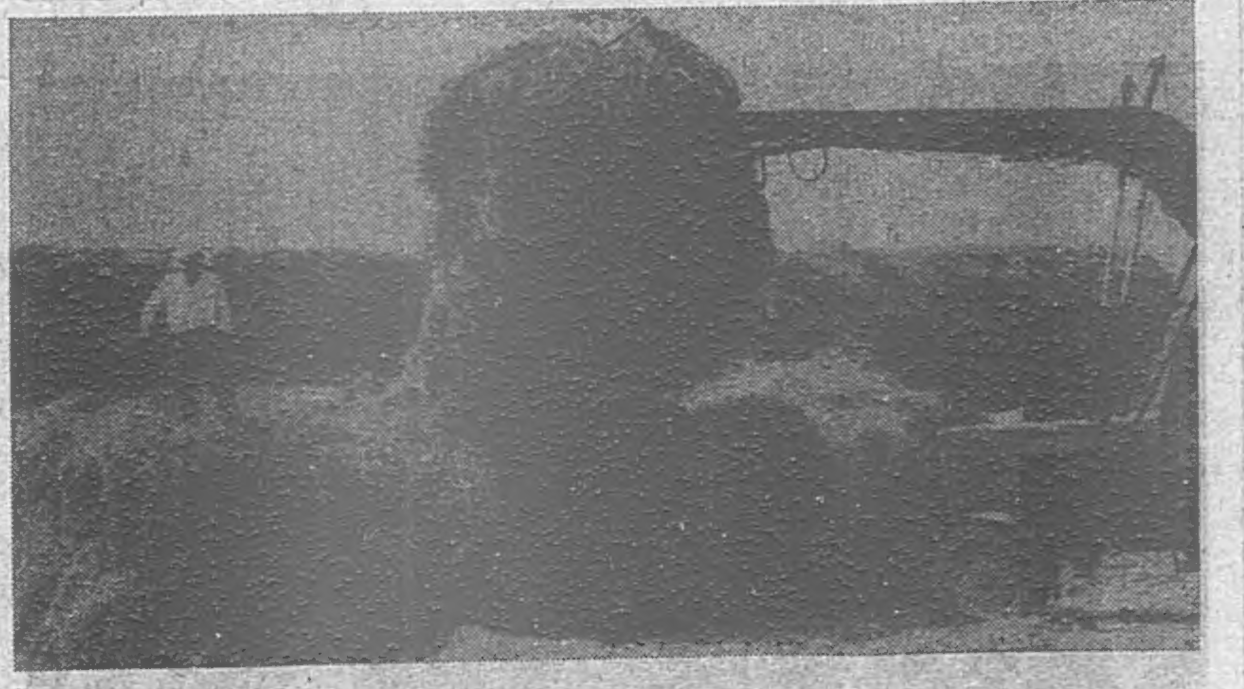

СУРТАШ ТIА: «Назрановский» совхоза механизатор Ш. Халухаев; хьалдеш да аьла аргIа.
И. ПЛИЕВА сурташ.

КПСС ЦК Политбюро

Социальни сфера ма могга дегIакхувлара бола КПСС XXVII съезда никъ лерраIа кхоачашбелга керттера гIулакх а лоархIаш КПСС ЦК Политбюро 9 июле хиннача заседане тIахьожама порядкагIа хьежар баха нах гIишлон материалашца а ремонтно - гIишлон гIулакхаш дара эшаращца а ма хулла биззагIа Iалашбара партеи правительстваи хьалха тIаийца решенеш кхоачашъяра дешага.

Белгалдаьккхад, из лоархIамегIдола социально - политически декхар хIанз а ледара кхоачашдеш хилар. Хьалхашка оттадаь декхараш дизза кхоачашдац, хоалуш да хьалха санна дукха гIишлон материалаш чIоаггIа ца тоъаш хилар. Центральни планирующи, снабженчески органий, цхьайолча министерствай, торгови организацей кулгалхой теркам тIабахийтаб цу дешаех тIаийца решенеш кхоачашъеча ла йиш йоаца мекъал хиларан бехктокхаме ца хетарая. Политбюрос цIенхаштта дIахайтар, баха нах гIишлон материалашца Iалашбара, садови цIенолгаш хьадара, чуIеш йолча фусамашта, приусадебни гIишлошта, гаражашта ремонт яра, уж хьалъяра деш дола гIулакхаш дегIакхувлара планаш юкъагIа яхарах бехке болча гIулакхерча нахага, уж цу гIулакхашта бехктокхаме болга.

Министерствашта, ведомствашта, моттигерча органашта тIадиллад хьалхашка оттадаь декхараш дувцалге йоацаш, кхоачашдара тIехьара кадрай персональни бехктокхам лакхбелга, партеи правительстван решенеш кхоачашъеча дисциплина телхаеш йолча факташта никъ бехкилга. Министерствашa, ведомствашa, моттигерча партийни, советски органаша, халкъа тIахьожамхоша, массови информаце средствашa массаза теркам тIаахийта беза нах вахаре эшаращца Iалашбара дешашта.

Мехка цхьайолча юрташкарча районашка нах чу ца бахаш даьсса латтача цIенох, приусадебни участкаех пайда ийбарах бола соцам тIанийцаб. Цу тIа нах чу ца бахаш даьсса латта цIенош массаза городашка, городской тайпарча поселкашка бахача нахага дохха бокъо лу, нагахьа санна колхозаца, совхозаца, е кхыча предприятеца юртабоахама продукци хьалхкеярах, приусадебни участкашкара е кхыча цу гIулакха лаьрхIа арендагIа делладеча лаьтташкара совъяьнна йола продукци йохкарах договор оттадой.

Цу тайпара цIенош дохка лерхI, уж долча лаьтташкара халкъа депутатий юрта Советий, колхозий, иштта кхыча предприятей мукъагIа. Дувцар да, предприятей, организацей, учреждeней къахьегама коллективий е халкъа депутатий районнии (городскойи) Советий исполкомий ходатайствае из кхоачашдергхиларах. Из деш эггара хьалха, цу тайпара цIенош эца безам болча Сийлахь - боккхача Даймехка тIема доакъашхой, къахьегама ветераний, дукха бераш долча дезалий дехараш кхоачашдергда.

Советски Союза Маршала Г. К. Жуковна советски паччахьалкхенна хьалхашка доккхий гIулакхаш карагIдийна хилари иштта по Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа доккха дакъа лацари белгал а доаккхаш Политбюрос городе Москве Г. К. Жуковна памятник оттадарах бола соцам тIанийцаб.

Политбюро заседане дийцар СССР-е официальни доттагIала визитагIа венача Инде Премьер - Министраца Р. Гандеца М. С. Горбачева, Н. И. Рыжковеи Э. А. Шеварднадзеи хиннача беседай итогех. Дика а хета беш белгалдаьккхар гуччахьеи вIаши тешаши хиннача беседаша дунен халкъашта юкъерча вахара керттерча проблемай хьакъехьа шин мехка позицеш вIашагIкхеташ е гаргайоагIаш хилар цIаьхка а хьахьокхар, СССР-еи Инденеи чIоагIдир ядерни катастрофа кхерам дIабаккхара, ядерни герзах мукъадолчеи низ белга йоацачеи дуненах йолча Делийски деклораце тIахьехаш ма хиллара, дунен халкъашта юкъе къовсаме латта дешаш машаре къоастаде новкъостал дара долла хIама де лаьрхIа шоаш хилар. Деклараце тIара идеяш реальни политика фактор а хинна дIанийттай, беркате влияни ю дунен тIарча морально - политически климата.

Политбюрос белгалдаьхар хьалха барт беш дийцараш кхоачашдар бахьан долаш СССР-аи Инденеи юкъера цхьана къахьегилга дикагIча кердача боарам тIа доалаш хилар. ЧIоагIъяьй тIехьа тIайоагIача хана а цаI толашагIчоа кара ца хилара, цхьатарра бокъо хилара, чурча гIулакхашта юкъе ца лелхара а вIаши пайдане хилара а принципий кIийлен тIа советско - индийски гIулакхаш массе а оагIорахьара дегIадоаладара тIаберзабаь никъ лорзагIа ца доалаш дIабахьара уйла. Вай халкъаш дIахо а гаргадахкара гIо деш хургда эггара йоккхагIча исторически событешта — Инди шийн лоIаме йола 40 шу дизаран Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизаран хетаяь Инде фестивалеш СССР-е а Советски Союза яраш Инде а яр.

КПСС ЦК Политбюро иштта хьежар партийни вахарен Коммунистически парте а Советски паччахьалкхен а арахьарча политикен машар чIоагIбаран Дунен халкъашта юкъера кхерамале чIоагIъяран тIаберзабаь беча балха кхы цхьадолча дешашка а.

Кердадар хьаллоацаш

Вай мохк дIахо а социально - экономически дегIабоалабара боккхача лоархIаме да изобретателийн рационализаторийн балхах бизза пайда эцалга.

Цу гIулакха кIезигагIа теркам тIабахийтац Вознесенски газобензинови заводе. Керда техника балха юкъейоалаяра мероприятей йоккха план оттаяьй. Цунна юкъедоагIа производствана механизаци елга а. 1987—1988 шерашка Карабулакерча газобензинови производствана реконструкци е лаьрхIад. Хьалхара балхаш хIанззе а дIадоладаьд. Цига монтаж еш латт газах сангал хьакъоастадергдолча установкана а. 1988 шера ерригача Карабулакски завода реконструкци яь яккха лаьрхIад, хIаьта 1989 шера укхаза цеолиташ арахецача установкана монтаж ергья.

Уж мероприятеш балха юкъейоалаярах лерхIачох хьахургбола пайда 2 миллиони 827 эзари сом ба.

Вознесенски газобензинови заводе хадданза болх беш я новаторийн рационализаторийн бригадаш. Заводерча НТО чувоагIа 78 саг.

Боккха лоархIам болаш хIама да хIара шера беш бола рационализаторски болх шерлуш латталга. Иштта дIадахача шера еррига а енна рационализаторски предложени 58 мара хиннаяце, а царех балха юкъейоалаяьча 43 предложене 98,5 эзар сом пайда баьб, (из планах доагIачул дикка дукхагIа да). Духхьал укх дIабахача ялх бетта 31 рационализаторски предложени еннай, шера планагIа йоагIар 45 мара йоацача, хIаьта царех баьнна пайда 110,9 эзар сом ба, шера планагIа доагIар 30 эзар сом мара дац.

Къаьстта боккха пайда баьб завода керттерча технолога С. Лечаева еннача предложене. Бийдал ца тоъаш шийн беррригача низах завода болх бе вIаштIехь ца доалача хана Лечаева еннача предложене чIоагIа пайда бир. Цо таро елар духхьал электроэнерги, йоагаю газ кхоелга лакхдарал совгIа, продукци хьаеча дIадодар дикка лохде. Цу предложенех хьахинна пайда 58067 сом ба.

Хийн электроэнергни кхоyара тIаерзаяь я А. Богданова енна рационализаторски предложени. Цун экономически эффект — 17059 сом. Продукце дIадодар лохдаран бийдали материалаши кхояран тIаерзаяь яр В. Преснякова енна предложени. Цох хьабаьнна пайда 12892 сом ба.

Цу тайпара боккхача маьхе я А. Карпенкос. Н. Леонтьева, Н. Харкина, А. Хаменске енна предложенеш а.

Духхьал шоай предприятера гIулакхаш тоадара рационализаторски предложенеш тийнна Iеш бац завода инженераш, болхлой. Масала, С. Лечаева рационализаторски предложени елар г. Малгобеке а ерригача районе а газ дIа-юха екъаш йола капитальни гIишло хьалъе ца езаш, газ лоаттае таро хургйолаш. Цу предложенеех «Кавказтрансгаз» яхача систем ах газ хьателаш йола схема хувца езаш мара яцар. 100 эзар сом ба цох баьнна пайда а. Оборудованех дикагIа пайда эцара, ремонт ца еш установкашка дукхагIа болх байтара, кхерамзлен техника бокъонаш телха ца яйтара, тIеххьара а продукци дикагIа хилийтара тIаерзаяь я рационализаторашеи изобретателашеи луш мел йола предложенеш.

Цхьаккха предприяте боаггIача бесса рационализаторски болх дIагIоргбац ИТР-о шерра шийн дакъа юкъехьош ца хилча. Цудухьа Вознесенски газобензинови заводе цу гIулакха тIадерзадаь деш долча балхех дукхагIдола дакъа инженерно - техническ болхлошка кхоач.

Инженерно - технически болхлой творчески планех долча социалистически декхараш тIа белгалъяьха я производства «готтига» моттигаш дIаяхара йола ИТР планаш.

Укхаза лаьрххIа вIашагIъелла я «Завода дикагIвола ИТР» яха цIи яккхара тIехьара социалистически яхьа положени. Цул совгIа, хIара шера чакхйоах «ДикагIвола рационализатор», «Рационализаторски балха дикагIйола участок» яха цIераш яхара тIехьара конкурсаш.

М. НАШХОЕВ.

МАШИННАЬКЪА ТРАНСПОРТА БОЛХ ТОАБАРА

Къулбаседа-Кавказски машинналькъа Грозненски отделене болх тоабаран из дегIайоалаяран 1986 — 1990 шерашта лаьрхIа йола целевой комплексни программа кийчъяьй республике. Из программа кхоачашъелгах дувцаш йола совещани хилар КПСС областной комитете, из кхоачашъяра дола дIахора наькъаш къоастадир:

Белгалдаькххар мовхьаш дIа-хьа дахьара ах шера заданех отделене коллектив лоархIа ца яьлга. Чакхдаькхача мехкдаьтта продукташ планагIа лаьрххIача бесса цистернашка чуйотталга Iалашдаьдац машинналькъахошен «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене коллективон.

Шоай производстве лакха эффективность хилийтара машинналькъа къахьегамхошта новкъарле еча бахьанех да предприятешта, цехашта реконструкци елга мела лелар, коллективаш социальни дегIакхувлара деш дола балхаш кхоачамболлаш ца хилар.

ХIанзлехьа кхоачашъяь хила езача целевой программа 36 пунктах, кхоачашъяр духхьал 23 пункт я. Грозный — Москва маршрутагIа хIара дийнахьа поездаш лелаггйолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхадац хIанзалца, дIадахача шере а из чакхдаькха хила деззашехьа, вагонаш механизированни хьисапе йила йолаялийта хила еза ха тиллийтай, поезда тIехьара хьа а ца кхестаеш, вагонашта ремонт яр юкъедоаладелга во лел.

Совещане отчеташ а луш, къамаьлаш дир Грозненски машинналькъа отделене начальника А. Я. Спиридонова, «Промжелдортранс» яхача территориальни объединене кулгалхочо Х. М. Зурабова. Цар дийцар программагэ хьежжа баьча балхах, тIехьадусалга дIа а доакххаш, из кхоачашъяра дезарех.

Совещане дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара Е. В. Тумсоева.

Деррига низаш оарцагIдаьхад

Укх шера планагIа 1000 тонн йол, 7160 тонн сенаж, 20910 тонн силос кийчъе, 1310 тонн баьца хьоар даккха дезаш ба Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза къахьегамхой. Хьалхашка латта декхар кхоачашдара еррига шоай торонаш оарцагIъяьхай хIанз.

Каблов Михаил Ивановича кулгад а деш лаьрххIа йол кийчъю звено вIашагIъеллай колхозе. Ийс саг юкъевоагIа цунна. Дика Iалашбаьб уж техникаца а. Царга я Е-281 яха (ГДР) шоаш лелаш ши косилка, йол гулъю агрегаташ, автопогрузчик, низ бола К-700 яха кхо трактор. Аьлах етта цхьатарра кхо лафет дIаюг царех хIаране.

Сунженски дукъа тIара цонаш я хIанз цар хьокхар.

—Соахка йокъал эттачул тIехьагIа санна а йоацаш дика дегIаенай укх шера буц, —йоах Каблова.—ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 20 центнер йол йоал. ХIаьта оаха лаьрхIад укх шера укхазарча даьгIенашкарен цонашкарен 800 тонн йол кийчъе.

Коллективни подрядагIа къахьег механизатораша. Иштта цар болх бу шоллагIа шу да. ХIаьта Каблов Михаил Иванович механизатораша шоаш хержа оттаваьв звенона керте.

—МалагIа пайда бу шоана болх цу хьисапе вIаштIехьбаккхаро? — хьаттача Каблова аьлар:

— Йол Iалашъярах тхона колхозо лу ахча, коллектива балха хIаране юкъедихьачунга хьежжа декъ оаха. Масала, хIанз буц хьокхаш Грязнов Александри Грохотов Виктори ба тха. Укхазара дукхагIйола цонаш босешка я . Цигара буц, йоккхагIа опыт йолча Грохотова, сихагIа хьокх. Цу гIулакхага хьежжа цунна дукхагIа ахча а доагIа. Соахка хIара бетта юкъера лаьрхIача 400 сом алапи ийдир цо, хIаьта Грязнова —350—360 сом. Ахча цу хьисапе декъаш хилара раьза ба механизатораш шоаш а. Шийна доагIа ахча баьча балхага хьежжа мара хургдоацалга ховш, ма хулла сихагIа а дикагIа а къахьега гIерт хIаравар.

Грохотовеи, Грязновеи хьалхарча дийнахьа хьекха йол гул а еш, Алханчуртски атагIерча колхоза фермашка дIакхухьаш ба цу звенора кхыбола механизатораш. ХIанзле 140 тонн гаргга йол дIаоттаяьй цар цига. ХIаьта дийнахьа ткъо тонна гаргга йол кийчъю.

КIал фо гIоргдолаш дахчан пIендаех кIийле йий хьалду аьла аргIаш. Цо боарамага дIатIакхоачаеш кхы тIа а йокъаю йол.

Ма эшша йокъае гIерташ хьалха шиъ а кхоъ а ди доаккхийтар цар аьлага, тIехьагIа гулъе эттача, сов йокъаяле каг а луш кхай тIа Iолегаш дукха гIа дусар. ХIаьта из аьлацара хьайбашта эггара дукхагIа эшаш дола дакъа да. Из бахьан долаш лоха хулар аьла дикал. ХьалхагIа нарядегIа болх баьча хана, дикала башха йоакхо а яцар, тоннашка диллача из дукхагIа Iалашъе гIерташ. ХIана аьлча, из дукхагIа ме хул дукхагIа ахча доаккхар. ХIанз, коллективни подрядагIа болх бе баьлча, йол цун дикалга хьежжа мара дIаэцац звеногара колхозо. Цудухьа болх а хувца безаш хилар. Кхай тIа уллаеш кIезиг дукха ловсара а яхийте хьалъэц хIанз йол. ТIаккха цун лордаш баьцовгIаш тIара Iолегац. ХIаьта боарамга дIакхоачаеш йокъайолийт ферме дIа а оттайийя. Цудухьа тIеххьарча хана кийчъеча аьлах дукхагIъяр цхьоалагIча классаца хул. Соахка 390 тонн яр из ишта.

Коллективни подрядагIа къахьег сенаж кийчъяран баьца витаминни хьоар даккхаран вIашагIъеллача звеноша а. Сенаж йоллаш йолчунна кулгалдеш Леженко Николай Захарович ва. Техникаца дика Iалашъяьй из коллектив а. Е-281 яхача кхаь косилкаца люцерна хьокхаш боахк хIанз цун механизатораш. Хьекхачул тIехьагIа ди даьлча хьал а нийце аьта а аьте шоллагIча ферме коа кIоагашка йолл. Геттара сихен дикеи къахьег цу звеноцарча 12-те а саго, хIаьта къаьстта буц хьокхаш боахкача механизатораша Черкасов Федора, Федюк Ивана, Горохов Александра, буц машинаш тIа йотташ волча Белкин Михаила, кхычар. ХIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 190—200 тонн сенаж кийчъю звенос, план 120 тонн йолаш. ХIаьта хIанзле 6500 тонн гаргга Iалашдаьд из тайпа доакъар.

Дика ахча доакхх цу звенона юкъебоагIараша. Дийнахьа хIаране юкъера лаьрхIача — 18—20 сом.

Баьца витаминни хьоар доаккхаш АВМ-1,5, АВМ-0,65 яха ши агрегат я. Царна кулгалдеш Реутов Владимири Шерпилов Ивани ва. Цу агрегатий коллективашта юкъе яьржача яхье хьалха Реутова яр я. Июль бетта хьалхарча пхе дийнахьа 48 тонн баьца витаминни хьоар даьккхар цо ший новкъостаца Уваров Александраца норма 30 тонн йолча. Пхе дийнахьара норма 30 процент тIеххкоачашъяьй Шерпилов Ивана а. ХIаьта шинна агрегатаца хIанзле 103 тонн баьца хьоар даьккхад.

Иштта дика къахьега доккха новкъостал ду баьца хьоар даккхара люцерна хьокхаш боахкача механизатораша Адоевский Михаилеи, Жидков Владимиреи. Чакхъяккхара ма эшша бийдал лоаттаю цар шинна агрегата.

Доакъар кийчдечар балхацара безам совбаккхара йоагIа йоакхо ю кулгалхоша. ЦхьоалагIчен шоллагIчен классагIа, хIаьта планал совгIа Iалашдаьча доакъарах дукхагIа ахча лу. Масала, Каблова кулгалдеча звенос планагIа дийнахьа 12 тонн йол яккха еза. Духхьал план кхоачашъеш хилча хIара тоннах 4,54 сом тел колхозо, хIаьта планал совгIа Iалашъяьча хIара тоннах шоазза дукхагIа — 9,08 сом. Из доалацаш цхьоалагIча классагIа кийчъяьча аьла цхьа тоннах 40 процент, шоллагIча 20 процент дукхагIа ахча тел. Иштта из де доладаьчул тIехьагIа, йол кийчъеча звенос хIара дийнахьа 127 сом доаккх. Из тайпа доакъар Iалашдаь баьнначул тIехьагIа, цун дикалга а хьежа кхы тIа а ахча лургда звенона.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДЕГIААХАРА НАЬКЪАГIА

Назрановски район

Беррига советски нах санна, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара накъабаха кийчлуш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Промышленни предприятеш, а организацей а, колхозий а совхозий а коллективаша цу цIей сийна тIанийцад доккхий социалистически декхараш. Республика районаша уж кхоачашдара дечох, Советий Iаьдал эттача шерашка, экономика а культура а дегIайоалаеча вайцига хиннача хувцамех дувца лерхI редакце.

Тахан оаха дувц Назрановски района къахьегамхой гIулакхех.

ОКТЯБРА СЕРДАЛО

Октябрьски революце, социализма беркатах хьахиннад таханарча Нохч-ГIалгIайчен сийрда вахар. Кхыметтел шоай кепайоазув доацаш бар пачхаьа замалахь пачхьен къамийн Iазапо тоIабаь бахьха нохчийн гIалгIайн. Советски Союза халкъий, эггара хьалха эрсий халкъа, ленински доттагIлен низаца вIаштIехьдаьннад таханара сийлахь-доккхий хувцамаш де. Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республике хIанз я йоккха промышленность, дегIабена юртабоахам, Iилма, литература, культура, халкъа боахама, общественни вахара дерригача доакъошка болх беш йола кадраш.

Хьаэцаргья вай духхьал Наьсарен район. Революци ялалехьа белгалдаккха цхьаккха хIама ца хиннача укхаза я «Электроинструмент» яха йоккха завод, трикотажни фабрика, мельзавод, кирпични завод, кхыйола предприятеш. Пхе совхоза кхашка хьалкхею хьажкIаш, коартолаш, кIа, генараш, шекара свеклаш, баьцадаараш. Болх беш я низ бола техника. ЦхьайтталагIча пятилетке шозза гаргга совдаьккхад пачхаьалкхенга дохка дулх, шура.

Промышленни предприятешка, юрта боахаме болх беш ба тIехдика говзанчаш. Царех ва Социалистически Къахьегама Турпал, «Октябра 40 шу» яхача совхоза гIорваьнна хьажкIаш лелаю звеньевой Кодзоев Бахьауддин, «Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча ферма доярка Темирханова Маржан, СССР Лакхехьарча Совета депутат, «Электроинструмент» яхача завода слесарь Халгуев ТIахIир, трикотажни фабрика швея-мотористка Дерсигова Дибихан, «Экажевский» совхоза коартолаш лелаю звеньевой Евлоев Хьажбикар, иштта кхы дукха а.

Районе я 42 школа, шиъ профессионально - технически училище, совхоз-техникум.

Культура учреждеиешка дукха ба художественни самодеятельносте дакъа лоацараш. Дукха ха йоацаш, хиннача республикански фестивале района кхаь коллектива ва лауреаташ яха цIи елар, хIаьта «Эрзи» яхача Наьсар-Кертерча культура ЦIен халхара коллективо эггара хьалхара моттиг яьккхар. Города культура Двореце хьайиллай Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра филиал.

Республике дикагIчарех лоархIаш я районе цхьайтталагIча пятилетке хьалъяь керда больница.

Тоалуш, хозлуш йоагIа город Назрань. ЦхьайтталагIча пятилетке укхаза хьалдаьд шиъ 110 квартира йола, цаI 65 квартира йола цIенош, 45 квартира йола кооперативни цIа. Района къахьегамхоша еза лелаю, дIахо дегIаккхувл тIемен къахьегамен традицеш. Хьалъяьй Сийлахь-боккхача тIема турпалашта хетаяь йоккха Сийлен мемориал. Дукха нах хул района музее.

Дувца дукха да карагIдаьнна дика гIулакхаш. Бакъда тахан района коммунисташ, беррига къахьегамхой тоъам беш бац хьадаьчох. ХIара къахьегама коллективе кIоарга тохх, эргабоакх шоай болх перестройка дIадеххача тайпара, цIенхаштта гучадоах кхоачамбоацараш, белгалдоах уж дIадоахаргдола наькъаш. Денгара денга шерлу, дегIаух КПСС XXVII съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа яьржа социалистически яхь. Сийлахь-боккхача Октябра ала боагаш да таханарча балха гIулакхашка. Вай вахара дерригача доакъошка перестройка яра, мохк социально-экономически дегIаахар сихдара парте политика дег чура къоабалъяь тIанийцай района къахьегамхоша. КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеша, СССР Лакхехьарча Совета ворхIлагIча сессе тIанийцача законаша хьайиллай перестройка дIахо а кIоаргъяра таронаш. Района къахьегамхоша хIанз дика кхетаду беррига болх практически гIулакхашта тIаберзабе безилга. Юххьанцарча партийни организацеша керттера теркам тIабохийт экономически методаш юкъейоалаяра, хIара балха моттиге цIенхаштта толамаш даха къахьегамхой оарцагIбахара.

Бакъдар аьлча, шийтталагIча пятилетка хьалхара шу во чакхдаккханзар района къахьегамхоша. Промышленносте а юртбоахаме а тIехкхоачашйир ерригa планаш. ХIаьта промышленни производства боарам дегIабоалабир 28,7 процент, из шозза дукхагIа хул XI пятилетка юкъера лаьрхIача хIара шерарчул. Къахьегама овсарле лакхйир 8,8 процент. Хаоттама хьалаш хала хиннадале а, соахка 6 процент лакхбир юртбоахама продукце боарам. Района совхозаша 1141 эзар сом пайда бенар. Паччахьалкхенна дIаделар 22 эзар совгIа тонн ялат, 131 процент кхоачашйир коартолаш йоххара план, 1200 тонн планал совгIа ехкар шекара свеклаш. НонагIа лакхбелар юртбоахама культурай хьувкъам.

Дикка толамаш даьхар хьайбаш леладераша. ДIадахача шера хьайбаш Iангара дахарах района елар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота.

Бакъда дIахо бе беза болх дукха ба. Бехктокхаме декхараш латт района хьалхашка XII пятилетке. ХIанз чакхдаьннача ах шера планаш юртбоахаме тIехкхоачашъьяле а, промышленносте из де вIаштIехьдаьннадац тха. «Электроинструмент» завода коллективо план кхоачаш ца яр бахьан долаш. Ховш ма дарра, укх шера цу заводе госприемка юкъейоалаяьй. ХIаьта цига вIаштIехьдалац ерригa продукци йоагIача тайпара дикал лакха йолаш арахеца. Цу деша чIоагIа теркам тIабахийтаб парте райкомо. Завода юххьанцарча партийни организацеца цхьана кIоаргга техкад дерригa гIулакхаш, уж массе оагIорахьара дийцад партийни собране. Цига дакъа лоацаш хилар оаха бийха СССР стройдормаша Министерства викалаш, хIана аьлча дукха дешаш да царца мара вIаштIехьдаха йиш йоацаш. Болх овлангара тоабара оттаяьй комплексни мероприятеш, хIаьта уж кхоачашъяр бахьан долаш да июнь бетта план завода коллектива кхоачашъе вIаштIехьдалар. ДIахо йодача хана завода болх тоалургболаш ба.

ХIанз а тIехьа дукха кхоачамбоацараш нийслу юртбоахаме. ЦIенхаштта лакхъе еза хIара Iаттагара йоаккха шура. Лакха ба продукци яккхарга дIабода мах. Экономически болх лерттIа лелабац совхозашка. Тоаде дезаш да дизза, доаггIача боарамах дола доакъар Iалашделга, хIара ферме дулх, шура даккхара прогрессивни технологи, хозрасчетни звенош, дезала подряд юкъейоалаелга.

Эргаш да совхозашка юртбоахама культурай хьувкъамаш а. Цхьайолча хьажкIаш, коартолаш, свекла кхееча звеноша республике а хьалхара моттигаш йоах, бакъда царна уллув болх беш ба геттара лоха хьокхамаш дараш а. ДикагIбарий опыт шерра йоаржа ца елга, из балха юкъеяхьара эшар ца делга да из. Цу гIулакха партийни теркам дукхагIа эш.

Къаьстта чIоагIа низ тIабахийта кхоачашде дезаш гIулакх да районе балха боаца нах общественни производствана юкъеозар. Ерригача партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, боахама кулгалхой декхар да из. Дукха кхоачамбоацараш, тIехьадиса гIулакхаш нийслу из дош къоаста ца дар бахьан долаш. Районе XII пятилетке цу хьакъехьа оттаь комплексни программа я. ДIадахача пхи шера 1600 саг балха оттаваьв районе. Трикотажни фабрике хьайиллай шоллагIа смена. Совхозашка яхкай тайп-тайпара цехаш. Хьалъе йолаергья йоккха пи завод, йистейоалаш латт алкогольни доаца малараш арахецаргдола завод. Цо таро хулийтаргья района беррига нах балха оттабе.

Дукха кхоачамбоацараш да социальни дегIаахара даькъе а. Района дуккхача юрташка яц клубаш, спортивни залаш, фельдшерско - акушерски пунктащ, бытовой гIулакхаш ду цIенош. Бакъда, хIанз, КПСС XXVII съезда решенеша дIадеххача тайпара, из болх тоабара чIоагIа хьакъег оаха. Укх пятилеткагIа хьалде, аьнна, плана юкъедахийтад пхиъ культура цIа, школаш, кхыйола сооружениеш.

Октябра 70 шу дузача юбилей тIанхоачаш хьалдаь да хха декхар тIанийцад Экажкъонгий-Юртен СурхотIен культура цIенош, районни стадион, иштта кхы а.

Шерра къовсам боаржабаьб районе къахьегамах доацача рузкъах баха гIертарашца, шпрача замах дисача кхоачамбоацаращца. Перестройка дIадеххача тайпара дIахо эргабаьккха тоабе безаш ба къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам балара болх.

КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленуме новкъост М. С. Горбачева белгалдаьккхар: «Перестройка хьакъехьа миллионаш болча къахьегамхошта кхетам балар—идеологически балха керттерча лостамех цаI ба», аьнна.

Денгара денга гаргадоагIа сийлахь-доккха цIей. Цун сийна доккхий социалистически декхараш тIанийца хьинаре къахьегаш ба Наьсарен района къахьегамхой. Шеко яц цар уж дизза кхоачашдергхилараx, парте белгалбаьккхача эргалоний новкъа уж бIубенна дIахьалхашкахьа гIоргхилараx.

А. МЯКИЕВ,
КПСС Наьсарен райкома хьалхара секретарь.

Шоай декхараш массаза а цIена кхоачашдеш, башха-дика толамаш доахаш хиларца хаданза шоай новкъосташта хьокхам телаш бола хIамаш тега мотористкаш кIезига бац Назрановски трикотажни фабрике. Производства дай шоаш а лоархIаш, балхах дог лазаш, къахьегаш ба уж. Царех цаI я коммунист, хIамаш тега мотористка Дерсигова Диба. Фабрикерча хIамаш тегача мотористнех шийбалхах эггара дикагIа кхетачарех цаI я из. Цудухьа цхьаккха смена дIаяхийтац цо шийнорма 115 — 120 процентал чухьнахьа кхоачашъяь. Овсаре къахьегарал совгIа ше тегаш мел дола барзкъаш дикен тIехдикен мара хиийтац Дибас. Ше дуккхача шерашка Iоаль опыт дикагIйола балха методаш дог раьза долаш дIа а луш, иштта къахьега Iомабу цо къона болхлой. Цудухьа фабрике эггара дикагIа лоархIа нагирхой хьехамча я из. Цо хьалххебаь хIамаш тега мотористкаш итташ ба укхаза. Царех цаI я ВЛКСМ XX съезда делегат Тутаева Эсет. Шийн хьехамча санна дика болх беш йола из хIанз барзкъаш тегаш я укх шера август бетта чотагIа. Уж санна барех доккхал ду Дибас.

Дика производственница хилар совгIа хьинаре кхоачашду КПСС обкома Назрановски райкома бюро члена декхараш. Хьаьнала къахьегаш, общественни балха тIа доккха дакъа лоацаш цунна карагIдийнача гIулакхий лакха мах баьб. Цунна еннай «Халкъий доттагIлен» орден, кхыдола совгIаташ тийнад. Иштта йолча Дибай чIоагIа сий ду коллективе.

СУРТА ТIА: хIамаш тега мотористка Д. Дерсигова.

Л. АБДУРЗАКОВА сурт.

Даьхе тешшаме лораю

Дукха наьсархой ба вай Даьхе лораеш мехка тайптайпарча мIIингашка ха тIа латташ. Шоашкара масал гойт цар, тIема а политически дешара а отличникаш ба. Денал долча вай мехкахошта баркал яхаш каст-каста кахаташ ух райвоенкомате, районни газета редакце, даьшша, ноаношка.

Укх деношка письмо денад «Электроинструмент» завода болхлошка ДаурбеновгIар Мувсайген Залиматагей. Цар воI Асхьаб гIулакх деш волча тIема даькъа командира язду: «Шун воIа чIоагIа раьза долаш, дег тIара баркал оалаш язду оаха ер мугIараш. Даьхенна хьалхашкара декхар тешшаме кхоачашде кийча вола, дисциплина йола салте волга хьахьекхад шун воIо. Цо эскаре даьха шераш зехьа довргдац. Укхаза дика идейни, нравственни закалка хиннай цунна, физически а профессионально а кийчваьв.

Шоай воIах доккхал де йиш йолаш да шо. Тхо тешаш да эскаре гIулакх даьвьлча цо беррига а низ къона хьинар вай Даьхен экономически а оборонни а низ совбаккхара тIадохийтаргхилараx.

Баркал шоана иштта воI кхеварахI»

Денал дола бIухо кхеварах баркал оалаш письмо денад Назрапе яхача Мальсагова Iалаудина Заремайга а, кхычарга.

Декхараша тIахьех

Назрановски трикотажни фабрика коммунисташа, беррига къахьегамхоша теркам тIабахийта йийшай КПСС ЦК июньски Пленума решенеш, хIаьта къоабал а еш тIаэц уж. Хьинар айденна болх бу укх деношка хIара цехо, участко. Июнь бетта план кхоачашъяьй фабрико. Хьалха тIехьаюсаш хинна № 1 йола швейни цех, Джейрахски филиал дикагIа болх бе яьннай.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна тIайица декхараш толаме кхоачаш а деш, хьалха латт Г. Дзарасовай, Э. Дахнильговай бригадаш. Иштта дика болх беш я Х. Курневай, З. Бековай, К. Барахоевай закройщиций бригадаш а.

ХIаьта а хIанзчул тIехьагIа къоастаде дезаш дукха дешаш да тха. Фабрика тIехьаюс къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа эша товараш арахецара, изделей ассортимента даькъе. ХIанз а дукха да продукци арахецача дIадохийтар, оаха кхоачашъяц пайда бара задани.

Уж кхоачамбоацараш хилара керттера бахьан — бийдал, материалаш ца таар. Цу деша шоллагIа йола оагIув я болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхар, производственни а къахьегама а дисциплина лоха хилар.

Фабрика партийни организаце, хIара коммуниста теркам тIаухийт уж кхоачамбоацараш дIадахара.

НОАХАЛАШКАРА НОАХАЛАШКА

Советий Iаьдал доаккхача, из чIоагIдеча шийгара дизза дакъа юкъедихьачарех я Экажкъонгий-Юрт. ЦIи теха юрт йоагаьяле а, деникински гIаьрахошта маганзар кортамукъале яккха гIайтта нах гораоттабе. Эшабир моастагIий, тIема халонаш. ТIа-тIа хозлуш, тоалуш хьаенай Экажкъонгий-Юрт. Цох дувцаргда вай тахан, дагабохаргба Советий Iаьдал доаккхача хьалха лаьттараш, дош аргда боккхагIчар дIадоладаьр дIахохьош болча цар къонгех.

Ноахалашта юкъера бувзам ца хадар хьахьокхаш ши документ доаладергда вай. Ерригроссийски Центральни Исполнительни Комитета Президиума 1927 шера 31 октябре хиннача заседание протокола тIара: «Революцена хьалхашка доккхий хIамаш карагIдаларах ГIалгIайчен автономни областа СурхотIеннен Экажкъонгий-Юртан баркал оалаш грамота лойла».

ШоллагIдола документ: «Поселковии юртийн Советашта юкъе яьржача Ерригроссийски социалистически яхье котало яьккхача НГIАССР Назрановски района Экажевски юрта Совета РСФСР Министрий Советен профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Советен карара-кара тела ЦIе байракх лойла».

Цу шин грамота юкъе 60 шу гаргга юкъ йоалл. Цхьабакъда, ноахалаш къестаеш юкъ яц из, къонгаштен даьшшен юкъера бувзам ца хаддаш чIоагIбеш хьаена ха я.

Советий Iаьдал оттадеча хьалха лаьттача кIанташта уллув шийн хана дIаэттав укх юртара Яндиев Ислама ЗаIма. Атта хиннабац цун вахара никъ. Из кIалвисача хьаллаьцав гуржий, эрсий болхлоша. ТIехьагIа кхетадаьд цо Россе болхлой боккха низ болга, цудухьа царца оагIув болаш чакхваьннав. Юртара юрта водаш ЗаIмас дIадовзийтад Советий Iаьдал шийца фу дахьаш доагIа. Ленинах, цун идеях бакъдар дийцад, халкъашта юкъе доттагIал кхайкадаьд, ше воккха интернационалист хиннав.

Деникинцаша лаьрхIар шоашта дукхале еш йола гIалгIай юрташ йохаяь дIаяха, Инарал Дорофеев керте вола белогвардейски отряд Владикавказера араьнна Экажкъонгий-Юрт йолча кхоачаш латт, аьнна, хоам бера. Дн, бийса вIашагIхоттаденна моастагIчоа дукхалъотта кийчлуш яр юрт. Бераши кхалнахи лоам хьалбахийтабар.

ХьатIабена низ мел чIоагIа хинна бале а, котало яккха вIаштIехьдаланзар моастагIий. Низаш цхьатарра деце а, тIеххьара саг вожжалпа духьаллаттар гIалгIай. Иштта чIоагIа духьале гIалгIаша ярах дорхбеннача деникинцаша цIи теха шаккхе юрт йоагайир.

Экажкъонгий-Юртарча наха дагайоагIа Советий Iаьдал бахьанце са ца кходеш моастагIащца латаш хиннача цIе партизаний цIераш. Уж ба М. Угурчиев, А. Хамчиев, М. Арапиев, Л. Экажев, К. Сапралиев, Ю. Албогачиев, И. Сапралиев, И. Картоев, М. Экажев, дуккха а кхыбараш.

1941—1945 шерашка фашистех даьхе лораеш укх юртара 100 совгIа саг хиннав, царех 40 саго халкъий кортамукъале бахьанце шоай са дIаденнад.

Дукха да машара шерашка Экажкъонгий-Юртарча наха карагIдаьнна. Мехка вовзаш вар укх юртара коартолаш кхееш хинна Социалистически Къахьегама Турпал А. Албогачиев. Машаре вахта тахан дIахьош ба коартолаш, хьажкIаш лелаеш бола механизатораш А. Угурчиев, Т. Гайтов, Хь. Евлоев, Ю. Аушев, Я. Шанхоев, дукха а кхыбараш.

Деникинцаша йохаяь, хиннача тха юрта, тахан 10 эзар гаргга саг вах. Социально а экономически а дегIаенай из. Юрта Совета территоре тIа я «Экажевский» совхоз, ши библиотека, амбулатори, ахкан кинотеатр, аптека, бувзама отделени, 4 школа, бани, тикаш, промкомбината филиал, Экажевски МПМК, «Сельхозхиме» РПО, хьайра, доакъар доаккхаш йола цех, кхыйола объекташ.

Юртсовета территоре тIа мел йолча предприятеша, учрежденеша, организацеша ханал хьалха кхоачашъяьй шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера планаш.

Юрт социально-экономически дегIаккхувлара хьинаре дакъа лоац моттигерча Совета депутаташа. Кхашка, хьайбаш леладеча болх беш я депутатски группаш. Дукха къахьег цар общественни производства эффективность лакхъяра, планаши социалистически декхараши кхоачашдара, йоакхо ю наьха вахара хьалаш тоадара. ДIадахача шера юрта боахама болхлошта лаьрхIа ши цIа хьалдаьд, бахача наьха цIеношка газ, хий диллад, жагIа билла наькъаш тоадаьд. Укх шера хьалде лерхI культура ЦIа, юкъера школа, быта ЦIа, совхоза болхлошта лаьрхIа кхы а диъ цIа.

Юртарча школе дешаш да 2325 бер. Школьни реформа чакхйоаккхаш педагогически коллективаша эргабаьккха тоабу шоай болх, вахарца дувза гIерт берашта школе хьехар. Во яц школай материальни база. Тахан школе болх бечарна юкъе дукхагIбараш юрта хьалкхийна гIалгIай мехкарийи кагий нахи ба. Экажевски юкъера школаш йистеяьха, мехка тайптайпарча вузашка дешаш 95 саг ва. Уж ба кхоана хургбола инженераш, лораш, хьехархой, агрономаш, зоотехникаш.

ДоттагIал лораделаш, яхаш, хинна боккхагIчар васкет, кхоачашдеш вежарашха йолча Къулбаседа-ХIирий АССР Пригородни района къахьегамхощца доттагIал леладу Экажевски юрта Совета чуйоагIача предприятей къахьегама коллективаша. «Экажевский» совхозо, масала, яхь лелаю Пригородни района Ленина цIерагIча колховаца, цу юртарча № 1 йолча юкъерча школа — Майски юкъерча школаца.

Юрта вахара юкъейоагIаш латт советски замо кхелла керда обрядаш. Торжественни хьале чакхдоах бIаьсти кхашкара балхаш дIадоладелга, гурахьа ялат чуэцар. Даьхе тешаме лораелаш, аьле хьалха а даьккхе, накъабоах эскаре гIулакх де болха кагирхой. Дай гIулакха шоаш тешаме болга хьа а хайт цар. Интернациональни декхар кхоачашдеш Афганистане шийн вахар дIаденад С. Х. Аушева, ТIема ЦIеча Байракха кавалера. Шоай декхар тешаме кхоачашдаь пачхаьалкхен совгIаташ денна цIабаьхкаб Т. Мержоев, М. Беков, А. Костоев, кхыбараш.

Сийлахь-йоккхача Октябра 70 шу дизара къахьегама вахте латтача экажевцаша дика толамаш даьхад укх шера а. ШийтталагIча пятилетка заданеш кхоачаш а тIехкхоачаш а еш, хьайоагIача юрта НГIАССР Министрий Советен облсовпрофен диплом еннай.

Иштта овкъараллара хьалъайенна, тоалуш, хозлуш Октябра цIейна накъайоагIа Экажкъонгий-Юрт.

Л. САКАЛОВА,
халкъа депутатий Экажкъонгий-Юрта Совета исполкома председатель.

СУРТА ТIА: Ерригроссийски Центральни Исполнительни Комитета Президиума грамота дIалуш.

ГIУЛАКХАШ ЭРГАДАЬННАД

Халкъа боахама мовхьаш городашта юкъе дIа-хьа кхухьаш я «Чеченингушавтотранс» яхача объединенена чуйодаш йола Грозненски автотранспортни предприяти. ЦхьайтталагIча пятилетка планаш кхоачашъянзар цун коллективо. Болх эргабаланзар шийтталагIча пятилетка хьалхарча ах шера а. Цун керттера бахьан дар автотранспорт лелаярах технически гIулакхаш дараи ма йоагIара йоакхо ца яр, къахьегамен производственни дисциплина телхаеш болча шоферашкара доагIар цар хьа ца дехар.

«Сердало» газета тIа уж кхоачамбоацараш дувцаш массехказза критика яьяр предприяте инженерно-технически болхлоштен кулгалхоштен. Цхьабакъда, цох ма йоагIара выводаш еш бацар уж. Мовхьаш дIа-хьа кхахьара хьокхамаш тIа-тIа вогIа дар. Хувцанза баланзар кулгалхой. ДIадахача шера август бетта предприятена кулгалде оттавир коммунист Кадацкий Николай Иванович.

Керда директор тIавена дунха ха еце а, дикагIча оагIорахьа эргадаьнна гIулакхаш бIаргагуш да. Сона хьалхашка улл укх шера пхе бетта цу автопредприяте даьча балхий анализ. Цо хьахьокх коллектив нийсача новкъа дIайолаенна хилар. Толаме кхоачашъю паччахьалкхен мовхьаш дIа-хьа кхахьара планаш. Дикка лакхъеннай автомобилаш лелаяра коэффициент. Карарча шера мовхьаш кхахьа гаражера араювла автомобилаш 26.9 процент дукхагIа я. Соахка пхе бетта 22,3 миллион тонно-километр мара ца хиннача, укх шера цу юкъа 27,7 миллион тонно-километр яьй. Къахьегама овсарле лакхъеннай 30,7 процент. Лоацца аьлча, пятилетка шоллагIча шера шоай планаши декхараши толаме кхоачашдеш я предприяте коллектив.

Фу даьд керда тIавенача директора, партийнии профсоюзнии организацеша шоферийн ремонтникийн балхаш вIаштIехьдахара, цар къахьегама дисциплина чIоагIъяра, бехктокхам лакхбара?

Мехка хьалхалаттача предприятей опыт хьа а эцаш, цIенхаштта уйла ю шоферийн ремонтникийн бригадаш вIашагIйохкара. Царна кулгалдеш хул наха сий деш бола болхлой. Иштта лоацдача юкъа шо - шоай коллективашка хьинаре къахьега болалу ялх бригадера шофераши цхьан бригадера ремонтникаши.

— ХIанз укх деношка царех нхаь бригадера шофераши ремонтникаши хозрасчет юкъе а йоалаяь, къахьегаш ба. Карара шу чакхдалалехьа цу хьисапе болх беш хургъя тха ерригa бригадаш, — йоах Кадацке.

Къоастадаьд бригадаша дIа-хьа кхахьа дезаш дола мовхьаш. Масала, № 6 йолча Престинский Александр Владимировича кулгалду бригада декхарийла яьй Грозерча СССР 50 шера цIерагIча завода, Электромеханически завода, кхыча предприятей мовхьаш дIа-хьа кхахьа. Бригадерча шофераша моттиг нийсъялийтац шоай ханнахьа уж дIа ца хьош.

Автотранспортни предприяте бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха я Престинский Александра кулгалдер. Пхе бетта план 119,1 процент кхоачашъяьй бригадо. Цу бригадерча 33 шоферах цаI висавац шийн плани декхари кхоачаш ца деш. Яхье шоллагIа моттиг яьккхай КПСС члена Куликов Иван Филипповича кулгалдеча № 5 йолча бригадерча шофераша. Цар а дикка тIехкхоачашъяьй шоай план.

— Бригадин хьисапе къахьега баьлча гIоне чIоагIъелар дисциплина, машинашта доал дикагIа ду, цхьа саг вац план кхоачаш ца еш. Иштта доккха беркат даьннад тхона коллективни подрядах, — чIоагIа раьза волаш дувц директора.

ЦIенхаштта теркам тIабахийтаб укхаза шоай хан-ханнахьа автомобилашта технически гIулакх дара. Болх беш я токарни, вулканизационни, сварочни, доагора аппаратура тоаю цехаш. 50 саг чуводаш я производства начальник волча Базуркаев СаIид Алиевича кулгалду ремонтни болхлой бригада. Къаьстта дукха балхаш хул сварочни цехе. Царех бIукъожабац КПСС члена Зеленский Владимир Григорьевича кулгалдеча звенос. Цхьа моттиг нийсъялийтац цун болхлоша шийн ханнахьа автомобила сварка яь ца йоаккхаш.

«КамАЗ» яхача марках 100 автомобиль я предприяте болх беш. № 2 яха технически гIулакх де деза ха хьатIакхаьчача царех йола грузовик Iоюг объединенена чуйодаш йолча Марзаганов Мурада кулгалдеча производственни комбинате. Цига тоайича болх беш а хул грузовик. ЧIоагIа раьза ба Марзагановна балха предприяте специалисташ. Цудухьа дика а лел укх тIеххьарча хана цу комбинате кулг а теха араяьнна грузовикаш.

Кулг-кара ду балхаш кIезгдара, механизаци а яь, уж аттача дахара, цIенхаштта уйла еш ба предприяте инженерно-технически болхлой. Цу гIулакха дIаоттаяьй еза агрегаташ хьайоахача эшаш йола Р-658 яха подъемник, моторапи передачай коробкаши хьайоаха манипулятор, кхыяраш. Укх шера кхоалагIча квартале эксплуатаце дIалургйолаш бIаь грузовика лаьрхIа хьалъяь производственни корпус я. ТIакха дикка аттача даргда заявочни профилактически де дезаш дола балхаш, аьттув баргба кхы тIа массехи автомобиль хIара дийнахьа балха дукхагIа араялийта. Цунга хьежжа тоалургда экономически хьокхамаш а.

Укх шера шоай бехкагIа цхьа авари яьяц предприяте шофераша. Цу факто а къаьгта хьахьокх, цар къахьегама дисциплина чIоагIъенна хилар. Из а бригадни подрядагIа хьадаьнна беркат да. Авареш ца еш, паччахьалкхен техника лора а еш, шоай декхараш толаме кхоачашдеш болча предприяте шоферашта укх хьалхарча квартале баьча балха итогех баркал а оалаш, преми еннай объединене. Теша лов дIахо а цар иштта къахьегаргхилараx.

42 коммунист волаш я предприяте партийни организаци. Цунна керте латт йоккха балха опыт йола специалист Гудантов Або. Эггара бехктокхамечен халагIчен моттигашка латтараш коммунисташ ба. Предприяте болх тоабеча хьинаре дакъа лоацаш ва партбюро секретарь, КПСС членаш Куликов Иван, Зеленский Владимир, № 3 йолча автоколонна начальник Мовсаев Керам, ОТК начальник Алимханов Мохьмад, кхыбараш.

Директора доккхал а деш цIераш йоах шоай эггара хьинарегIа къахьегаш болча шоферий. Уж ба Головченко Анатолий, Тамаев Мувса, Мартынов Виктор, Дадаев Исроапал, Чернов Владимир, Вязников Бронислав, кхыбараш.

Дезалий династеш я цига беркате къахьегаш. ЦиндрингIар пхи саг ва тайптайпара балхаш деш. Белгалбаьннаб КорчагингIар, ХацшиевгIар, МагомадовгIар, АрсамаковгIар, ЭльмахановгIар, кхыбарий дезалаш.

С. АУШЕВ.

Кердадараш

УЛИЦА ЦIЕЙ

Рябцева Лидияй цIерагIча улица цIен коарча агитплощадка тIа Коминтерна цIерагIча производственни объединене культура Дворца «Турпалаш ва'на юкъе бах» яхача девизагIа улица цIей дездир.

Цига гулбеннача микрорайоне бахача наха, хьаьшашта Рябцева Лидияй вахара никъ байзар, иштта цар Сийлахь-боккхача Даймехка тIема турпалаш, къахьегама ветеранаш, ноаной-турпалаш безбеча дакъа лаьцар. Агитплощадка тIа культура Дворца художественни самодеятельноста коллективаша концерт оттадир, тайп-тайпара конкурсаш, викторинаш, ловзараш хилар. Шоай выставка хьайиллар халкъа говзанчаша. Укхаза иштта книжкаши зизаши дохкилга вIаштIехьдаьккхар. Фотоателье болхлой а цу мероприятена юстара бисанзар.

«НЕПТУНА ДИ»

Иштта цIи тиллаяр «Электроника» яхача Iилма-производственни объединене КСК болхлоша шоай культурно-спортивни программах. Из цар хьекхар боккхийчарнеи бераштеи лаьрхIа воронежски водохранилища берда йистерча «Дельфин» яхача паркен культура Дворца хьалхашкарча майда тIеи.

Гулбеннарашта бIаргаяйра Нептунеи цун свитеи дакъа лоацаш йола театрализованни представлени. ЦIей дезделга Воронежерча водохранилища берда йистерча пляже гIолла дIа-хьа даьржар. Укхаза хи тIа хоза спортивни цIей хилар. Парке а спортивни яхьаш, конкурсаш, викторинаш, ловзараш хилар. ЦIейя программа культура Дворца вокально-инструментальни ансамбла концертаца чанхъялар.

Сийлахь-боккха Октябри Нохч-ГIалгIайчеи

Б. ЭТИНГОФ

Кавказа лоамашка

(Нистедоалар. Долалур 20 июнен 9 июлен арадаьннача «Сердало» тIа).

Лоамарошта юкъе кхетама болх беш, партизански отрядаш вIашагIъехкаш бар Серго а цунцара новкъостий а. Бакъда, юрта дукха ха яккха йиш йолаш дацар гIулакх. Цкъа-дале, ткъаь иттех саг кхаба хала дар наха. ШозлагI-дале, Владикавказерча белогвардейски Iаьдалаша приказ арадаьккхадар тхо дерригаш лувца. Из ца даь юрташ йоагаергья, аьнна кхерам тIатессабар. Деникински командованена шаьра ховра лоамашка дIабахачарна юкъе Россе Къулбехьен чрезвычайни комиссар Серго Орджоникидзе волга. Къулбаседа Кавказерча лоамарошта из дукхавезилга ховш йола деникински разведка цунна тIакхача гIерташ яр. Цудухьа Кий яхача юртара дIадаха лаьрхIар оаха.

Цхьабола новкъостий Хасавюрта а Нохчашкахьа а дIагIолга чIоагIдир. Цига Н. Гикало хьалхленца партизански отрядаш вIашагIйохкаш латтар, грозненски болхлошта новкъостал дар духьа. ХIаьта вожаш — Хевсурете гIолла чакх а баьнна, Тифлисе баха безаш бар. Цигарча гуржий подпольеца бувзам а оттабаь, ГуржегIа интернированни долча советски эскара доакъошта гIо дергдолаш. Цул совгIа, Владикавказерча белогвардейцашца къовсам лоаттабара лоамашка гулъаьча партизански отрядашта къайлагIа герз лоаттаделга вIаштIехьдаккха дезаш а дар.

Кий яхача юртарча наха тхога аьлар: Хевсурете гIолла бода никъ геттара хала а кхераме а ба. Цкъа-дале, аьгара шийлагIча хана чакхдала дезар доккха лоа уллача, чIоагIа дарц хьекхача лоамех. Шоайла довнаш долаш бар кистинцашни хевсурашни. Долче, къулбаседера хьавоагIача моллагIча сагах шоай моастагIа лоархIар хевсураша, цудухьа цунна дов а дора.

Йоккха йоацача группашта декъа а денна, цу кхерамеча наькъа арадала лаьрхIар оаха. ВорхI сагах латтача группана юкъе вар со. Хевсурий доазон тIа кхаччалца тхо накъадаха вера Орцханов Хизар. ХIаранега яр цхьацца топи тепчен, кхы а ши топ качъуллар Хизара.

1919 шера февраль бекъабеннача хана, Шатиль яхача юрта кхача дагахьа сецца арадаьлар тхо. Тха иразза хоза ха латтар, бIайха малх а хьежаш. Наг-нагахьа зIамига юрташ нийслора, геттара къе бахар цигара нах.

Юххера а, диълагIча дийнахьа Шатиль яхача юрта дIаккхаьчар тхо. ДIа-юха хьежача гуш дацар цIенош. Уж мукъагIа лоамех доахкаш хиннадар. Юрта йистте хиннача цхьан йоккхача хьагIар чу сайцар. Лоамароша сиха го бир тхона. Цхьан юкъа чIоагIа раьза боацаш бIарахьежар уж тхона. Шоана болча тийшача балха даьхнадац тхо укхаза. Хевсурете гIолла ГуржегIа дIадолхаш да, аьлча дикка кIаьдбелар нах. Юххе хьатIа а ухаш, тха барзкъашка, иккашка, герзага хьежар уж.

ХьагIар чу аьлан паркхаш хьачу а дена чам бола маькх, жа шурех яьккха нахча, хий дера тхона. ХIама кхоаллаше, лоамарошца къамаьл хоттаделар тха. Киса хинна цIилеторгаш, зIамига мукхалгаш, гIаьленаш, каьхат делар оаха царна. ХIаьта лоамароша наькъа кхача белар тхона, лоамашка лелача хана чIоагIа эшаш йола гIажамаш елар.

Тхоца вар хIере Д. Гибизов, керменист (Коммунистически партех дIакхийттача хIирий революционни парте член). Массехк ди дар из цамогаш вола, бакъда, кхычарца цхьана никъ бора цо шийна Iалаьмате хала доллаше. Шатиле хьакхаьчача геттара вогIа хилар из. Шиферта тIа а йилла, аьла тIа Iовиллар оаха из. Гибизов кхы дIахо вохалургволаш вацар, цудухьа Гастиев цунца юхе а вита, дIадаха лаьрхIар оаха. Тхо Шатилера дIададахача шоллагIча дийнахьа ихелхар Гибизов. Бакъда, тхона тIехьайоагIача группах дIакхийттаваларе а, кIалхарвоалача хиннавацар из, хIана аьлча цунна юкъе хинна ворхIе тха новкъост вийра лоамароша.

Хевсурете кхаччалца тхона никъ хьеха саг а оттаваь, Кий яхача юрта биса новкъостий болча юхавахар Орцханов Хизар.

Дукхха сахьаташ дар гонга гIолла доагIача лайла гIолла тхе долха. Из тIа-тIа кIоаргагIа хулар. ХIама даа а юха ца совцаш, маькхахи нахчахи церг тохаш, хина меттел лоа дуаш дIахьалхашкахьа долхар тхо. ХIаьта лоа геттара кIоарга долча ферта IотIа а кхессе, тIехдоалар.

Ди сайренгахьа лестача лоама бухьнга тIа кхаьчар тхо. Цига бийса яккха лаьрхIар оаха. Ферташ тIа а тайса, вIаши юхе Iодийшар, йIайхагIа хургйолаш. Массехк сахьат даьлча, бокъонца гIора а даь тхо сомадаьлча, проводник воацаш вар. Оаха цIогIа деттарах хIама хиланзар, де доацаш вайна дIаваьлар из.

Тхона хоавра шатильцаш а хевсураш а шоайла дов долаш болга. Цхьабакъда, малагIча оагIорахьа дIадаха деза хьа ца оалаш из вадарах кхеташ дацар. ФуннагIа хуле а, нийса IокIалдала чIоагIо йир оаха. Ферташ хьатIа а хьоарчаль, лоам тIара Iочухохкаделар тхо. Юххера а шаьрача моттиге дIакхаьчар. Беташ бола цхьацца хIамаш дувцаш, тха самукъадоаккхаш хьавена теннача дегIара украинец новкъост Хмара, лайтIа Iо а вика, ладувгIа эттар. Цо даьр дир оаха а. Лайна кIал гIолла хий доагIар.

Цунна йисте гIолла дIаходаха лаьрхIар оаха, цо мичахьа кхоачадой а. Иштта шин дени-шин буси никъ бир оаха. Хьалхара ди чакхдоаллаш тIеххьара маькха чIегилг йиаь даьлар. Наб лай тIа йора. Моцало, шелало, кIаьддаларо кIалдуташ латтар тхо.

КхоалагIча дийнахьа Iурра дар из. Терски республика просвещене наркомата болхлочо новкъоста Никифорова гаьнна пIелг дIа а хьекха, аьлар:

— Хьажал, дIа уллар.

Из бакълувш хиннавар. Гаьнна лай тIа уллаш цхьа Iаьржа хIама бIаргаяйра тхона. Низ ма кхоачча сиха цунгахьа дIадоладелар тхо. Из хиннабар дахчан морхI. Болче, гаьна боаццаш нах а хила беза. Из дар хIанз тхона эшаш дар!

ЦIаьхха топаш яьлар. Юхасайцар тхо. ДIа-юха хьежача хьагуш хIама дацар. КIай йовлакх дIа а дийхка, гIаж урагIъяхийтар оаха. Хевсурашца къамаьл де ховргдолаш Думбадзе мара вацар тха группе. Дукха ца говш гучаваьлар кхо говр-баьрн.

Гуржий меттала царга цIогIа техар Думбадзе. Топаш а згаеш, сихбенна къамаьл де болабелар хевсураш. Юххера а переговораш чакхъяьлар. Туркий шпионаш а лаьрхIа, лийца вай Борисахо яхача юрта дIадига боахк хевсураш, аьлар Думбадзе. Цу гIулакха тхо раьза хилар, хIана аьлча тхоаш туркий шпионаш доацилга дIахайта атта дар. Уж фу де боагIар лакхача лоамашка гIолла, гуржий доазонах тIехбала царна кхычахьа атта моттиг хилча. Юххера а, тхоаш малаш да дIаала а йиш ма ярий тха.

Топаш тIалаьца тIехьабоагIараш хевсураш а болаш, Борисахо яхача йоккхача юрта дIакхаьчар тхо. Цу сахьата маIача наха а кхалнаха а го бир тхона. Царна юкъера хьааравьлар цIе модж йола хевсурий моагIар. Из мукъагIа хиннавар Хевсуретера Гуржий меньшевистски правительства комиссар. Тхо малаш да хайначул тIехьагIа конвой тIехьа а йолаш, Тифлисе, Жордания Ной — «ший лоIамеча а демократически а» Грузински республика Министрий Совета председатель волча дIадигийта лаьрхIар цо. ХIаьта хIанзарчоа бийса яккхийта а тхо кхаба а раьза хилар.

Дика са а леIа, хьоашал дарах баркал а аьнна, тIехьавоагIаш хьахо-хевсур а волаш, Ционеты яхача юрта кхаьчар тхо шоллагIча дийнахьа. Селхан хала мара дIа ца дохалуш лоа хинна дале цига йIайха яр, го баьккха тIаьнна сийна буц яр. Тхоашка юхедиса хинна «николай-ахча» а денна, хевсурацара къаьстар тхо, Тифлисе дIаккхьчача Жордания волча гIоргхиларах из теша а ваь.

Мцхете, Тифлисана гаьна йоацаш юрта дIаккхьчача, наьха теркам тIаозаргбоацаш, цхьацца водаш городе дIачудаха лаьрхIар оаха, шоллагIча дийнахьа цигарча Александровски беша вIашагIкхетаргдолаш.

Сона хетаргахьа, Жордания волча тхо ца цахарах дувца эшац. Иштта чакхбаьлар меньшевистски Грузе дIакхача гIерташ оаха баь никъ. Цига дIаболабелар хьулалуш оаха бе безаш хинна революционни болх...

Доазол дехьара

ТАХАН — МНР КЪАМАН ЦIЕЙ

МНР беррига къахьегамхой санна, Улан-Батора гIишлонхой а шоай къаман цIейна къахьегама толамашца накъаболх. Укх деношка бIаьшболча керда баха ховшача наха хIанз хьалъеча районашкара квартирий дIоагIаш хьаэцаргда. Цига нах бахача цIеношта юхе хьалъяьй берий бешамаш, яслеш, школаш, бытови гIулакх дара лаьрхIа предприятеш.

СУРТА ТIА: Улан-Баторе керда хьалъеш латта гIишлош.

ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ АРАХЬАРА ПОЛИТИКЕИ ПЕРЕСТРОЙКЕИ

—Укх тIеххьарча шин шерен ах шерен Советски Союзе хулаш латтача перестройка процессай, вай мехкарча арахьарча политикера кIоарггача хувцамаштеи юкъе шеко а йоацаш духьалара органически бувзам ба, — аьлар АПН корреспондента Черноцкен Андреяца къамаьл деш политически обозревателa Шишлин Николая. — Укхаза дувцар Советски Союза чакхйоаккхача арахьарча политика хьалха цхьа моллагIа йола кхьанхе уйлаш хиннай яхилга дац. Машара йоакхо елга, из укх шера ноябрь бетта 70 шу дузача Советски пачхахьалкхен дерригача историе массаза керттера гIулакх хиннад. ХIаьта хIанз вай кердача тайпара хьежад дунен халкъашта юкъерча ерригача, ситуацега, ракетно-ядерни дунен реальноста юха кердача беса мах бе мегад. Цунга хьежжа социалистически капиталистически мехкаш вIаши Iеладеча гIулакхашта йоагIаш санна кхыча мехкашта а йоагIаш йола фундаментальни выводаш яьй. Вай кхы а гаьнагIа дIахьалхашка дахад. Вай лерхI, машаре цхьан дахара принцип дунен халкъашта юкъера отношеней универсальни принцип а хинна дIаотта езалга. Универсальни яхилга малагIча системе я малагIа строй хьаллоацаш я хьежа доацаш массе а мехкашта йоагIаш хилар да.

Из керда дуне кхетадаро социалистически арахьарча политика методашкеи способашкеи хIанз вай пачхахьалкхено леладеш дола хьдда хувцамаш даьд. Масала, ядерни герз дехкара дешаш. Уж вахаре чIоагIа лоархIаме да, хIаьта из иштта хиларах дувца а эшац. ЦаI-цаI ах шу хьалха вай дипломаташ, керттерча даькъе, оагIоний цхьатарра бокъо а кхерамзле а хилийтара принципа кIийлен тIара къамаьлаш дора. ХIанззара бакъдар кIоарга довзаро вай цу принципа тIара ца а доахаш кхийола революционни, сона хетачох, долаш долча рузкъах хьакъале кхоачам беш хилара принцип хьалхайоах. Вай ях, сов кхоачамболлаш да, вайга герзаш, юха а ца соцаш ядерни а массазарча а герзий арсеналаш Iоаелга соцаде деза.

Е кхыдола дегIаухача пачхахьалкхенашта дукхагIа доагIаш дола масал. Дукха ха йоацаш вай арахьарча политике е тезис дар; тхона гарга я дегIаухача дунен согатонаши кхерами, оаха дика кхетаду дегIаухача пачхахьалкхенашта эшараш, хIаьта тхоай тарлуча бесса уж экономическии социальнии дегIакхувлача новкъостал дар тхоай декхар а лерхI. Из проблема дукхагIа нах боацаберащтеи боацараштеи йоагIа аьнна хеташ дар вай. ХIанз вай позици хувцаеннай — тхона хетачох, из проблема дерригдунен хинна дIа а эттай, массе а мехкашта йоагIаш а я. ДегIаухача дунен тIара ситуаци тIа-тIа ла йиш йоацача хьал тIа йоалаш латт.

Советски Союзе хулаш латтача перестройка процессо къамаьл а доацаш хьаллоац методий, формай, гIулакхий хьакъехьара керда йола советски арахьара политика, аьнна белгалдаьккхар Шишлин Николая. СССР хьалха санна чIоагIгIача, хувцалургбоацача машара, тIема кхерам дIабаккхара, дерригача мехкашца дика гIулакхаш леладара тIехьа я.

Керда арахьара советски политика латт дуне ше ма дарра довзарал совгIа эттача хьала маIан тIа гIолла адекватни выводаш еш йолча кердача политически уйлан кIийлен тIа. Из хIанзарча арахьарча политика адамлен юкъара маьхаленаш керте латта езилга кхетадар а да. ХIаьта уж я шеко а йоацаш машар белга, тахан адамлен духьала нийслуш йола глобальни проблемаш дегIаккхувлалга а къестаелга а да.

Нагахьа санна цу тайпарча перестройка хьалхарча толамех дувцаш хилча 1987 шеро дунен, политически хьал радикально тоадара тIехьа лоаттабеча къовсама историе къаьстта моттиг дIалоацаргья, белгалдоакх Шишлин Николая. Цхьабакъда, тахан цецвоаккхаш, бокъонца ситуаци отташ йола моттигаш нийслу. Хеталора, хIанз Европера юкъера гаьнал дола ракеташ, хIаьта иштта оперативно-тактически ракеташ дIаяхьара йола йоккха советско-американски соглашенещ е ха геттара гарга гIертай аьнна. ХIаьта цу решенена тIехьа нагахьа санна из йой тIема вIаши дуьхьала оттара боарам бокъонца лохбергбола, кхы а шеррагIа компромиссни соглашенеш е таро хургья.

Теркам сенна тIабахийта беза? Хьаэцал Венеци, цига чакхдаьннад йоккхагIйолча ворхI пачхахьалкхенна кулгалхой вIашагIкхетар. Венециански вIашагIкхетара документашка йоккхагIйолча капиталистически пачхахьалкхений цхьана оттадаьча документашка хулачул кIезигагIа антисоветски риторика я. Малхбоалеи Малхбузеи шоайла бартайига наькъаш лаха кийча хилар гуш да. Цхьабакъда, Венеце яь из решени, атта вIаштIехьдаьнна хIама дац. Малхбузен Европе чIоагIа дискуссеш хиннай, къаьстта юкъера гаьнал дола ракеташ дIаяхара проблема тIаводача даькъе. ВIашагIкхийттача Штаташка цу гIулакха чIоагIа чоалхане уйлаш яьй. Сона хетачох, хIанз а уж уйлаш еш а я, дискуссеш чакх а яьннац.

Теркам тIабохийташ да, США-с а цунна партнераш а юкъера гаьнал долчен оперативно-тактическии ракетех йолча советско-американски переговорашка цейтнота хьал хьадара никъ лацар, уж Венеце, Рейкьявике переговораш хинначул тIехьагIа «бурган» советски оагIорахья я, хIаьта хIанз цу класса герза хьакъехьа барт кхетар Москвайх тийша да ала гIерт.

Сона хетачох, Советски Союз тIема вIаши духьала оттара боарам малхбузен мехкаш санна лаьгIбе хьаштдолаш я. ХIаьта укхаза дувцар Малхбузенна яхар делга а доацаш хьаькъалцара, оагIонех хIаране кхерамзлен хьашташ теркалдара принципа тIа барт бар да.

Аз из дерригa хьалхе дIаала лаьрхIар 1987 шера шоллагIча даькъе вайна хьалхашка советско-американски отношенеш, дунен халкъашта юкъера ерригa отношенеш тоаярга бода нийса никъ ба аьнна шоана хеталургдоацаш.

Дунен халкъашта юкъера отношенеш тоаеча наькъа тIа хIанз а тоъам болаш дукха новкъарленаш я, хIаьта а дерригдунен диалоге дакъа лоацача кхыча мехкаша, цу даькъе чакхдоаха хьинаре гIулакхаш зехьа дов йиш йолаш дац.

Ше хьалха мел дийцар чу а лоацаш уйла йолайир Шишлин Николая, сона диззача 1987 шеро а, цун хьалхарча ялх бетто а цхьа лоархIаме хIама белгалдаьккхар: Малхбузен белгталарча политически гIозарий безам, бале а беце а бIарчача дунен халкъашта юкъерча отношенешка перестройка хулаш латт. Малхбузе ца ловше керда политически уйла тIаэцаш я. Венеце а тIехьа хоалуш дар йоккхагIйолча ворхI капиталистически пачхахьалкхен кулгалхой вIашагIкхетара ден повестка Москвай позици теркал а еш оттаьлга. Цхьан оагIорахьара Советски Союз Венеце чакхъяьннача дискуссей бархIлагIа доакъашхо я аьнна ала йиш яр.

Сона хетачох, соглашенеш яра наькъа тIа дикка гаьнбаьннаб. ХIаьта керттера дар, бIарчча хьайицача дунен тIара психологически хьал хувцаденнад. Хьадда ала йиш я дунен халкъашта юкъера кхохкам ай ца болийташ соцабаьб аьнна, кхохкама тIара юхадийрза дале а де дезачоа хIанз а гаьна да. Вешта аьлча укхазара гIулакх иштта латт: нагахьа санна ши шу хьалха дунен халкъашта юкъерча отношенешка конфронтаце элементаш дукхагIа хинна яле, хIаьта хIанз вай диалогага даьннад. ХIаьта диалог шийга диллача решени лохачара таро я. Цунца дувзаденна са шун теркам тIаоза безам бар Аргентина, Греце, Инде, Мексика, Танзани, Швеце — «ялхне группа» лидерий цхьана еннача инициативашта. Цу мехкий позици машар чIоагIбара хьашташта, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяра хьашташта бокъонца йоакхо еш я.

КПСС ЦК Генеральни секретара Горбачев Михаила цу «ялхне» тIахьехама луча ответаша къаьгга хьахьокх Советски Союз дунен халкъашта юкъера эггара йоккхагIйола проблемаш къестаеча керте отта ца гIерташ хилар.

Цо ший хьашташта меттел, дунен сообщества беррига члений хьашташта жоп лургдола, цхьа барт бергбола тешшаме наькъаш лех. Цо вIаши тIаэца йиш йола решенеш лохача дакъа лаца хьех дерригa доккхий, зIамига мехкаш.

(АПН).

Къаьнача хьакимо дийцар

...Укх маьждига минарет (минар) дац. Дийнахьа пхеза ламаза ха хьатIаэттача кхайкаш молла а (муэдзин оал цох) вац. Цун метта кIарцхала гаьнах хьалъэлла уллаш боккха гургал ба, цун «гов» меллаша дIа-хьа дарж дIайхача а тIунача а фега гIолла, Малхбоалехьа а бийрзе сужне гIо яхаш.

Мисуд-нур-Iалихан (дикачун Сердал яхалга да из) яха маьждиг Халкъа Кампуче столицана уллуврча Чранг-Чумрехе да. Укхаза бахаш ба тямаш — кIезигача къамах йола этнически группа.

Кампуче бахача дукхагIча наьха ди а боацаш, тямаша лелабер бусалба ди ба. Цо мугIарерча наха юкъе дика гIулакхаш леладе новкъарле йиц. Цхьабакъда, Маханикай яхача буддистски сектас хьаллоацаш хиннача королевски правительствас ислам ца эшаш ди лоархIар, тямашца дикача дагара а яцар из. Цул тIехьагIа Пол Пот чIоагIагIа «радикальни» йола дин политика чакхъяха эттар — динах мел тешараш хIалак а беш. Цунца цхьана хIалакдора культови гIирсаш: 1975 — 1978 шерашка IолеIар е пайдана доацача даьхар 8000 буддийски пагод. 113 маьждиг.

Дикачун Сердал яха маьждиг — юхаметтаоттадаьрех цаI да. Архитектура чоалхане яц цун: йоккха а биъ са бола а здани я из. Когаш тIара маьчаш Iо а яьхе, дIачудоал тхо. Пенаш тIа Iарбий йоазон догам да. Доагаш да даьтта кIерамаш.

Хьаким Муса Мохьммад-Iали — Чранг Чумрехерча община председатель ва. Хьаким яхар бусулбай сийлахьа цIи я, геттара тIех лоархIаш хилара белгало йолаш. Цунна тIаювх шера йоккха кIай коч, ворошта тIагIолла хьоарчадаь да гата — традиционни кампучийски сампот. Из дувхар дувхаш ба беррига а тямаш. ДукхагIболча кхалнаха юкъ дIакъайлайоаккхаш дола корталеш леладу.

Хьаким Iали ваьв кховзтъа шу хьалха Таксо яхача провинце. ГIишлош хьалъеча болх беш хиннав, пномпенски университете дийшад, лор хиннав. 1975 шера денз массане а санна дуга кхашка болх баьб. ХIанз бIарччара района кулгалдеш ва.

— Масс саг вах Чранг Чумрехе?

— Итт эзар.

— Кампуче берригаш а мелб тямаш?

— БIаь везткъа эзар.

— Селла дукха! ХIаьта, Пол Пота боабаь а хиннабац-кх тямаш?

— 1970 шера Кампуче бахаш 700000 саг вар тямашха. Кхы дувца мича эш из.

...ХIанзе а дIаала воал со оаха къамаьл деш йоалаь цифраш башха нийса а хетац сона. Бакъда, реакционни режимаша исламски общинашта духьала даь зуламаш хьагойтад бIаьш долча документальни тешалаша.

Цхьанне вож хувцаш лоацача хана — ткъаь шера — мехка кхо конституци тIайицар. Уж я сиануковски манархе, лонноловски буржуазни республика. Пол Пота — Иенг Саре «Демократически Кампуче» конституцеш. Уж кхоккхе а керттера закон вIаши вIалла тара дац, цхьанне вож харцду. Бакъда, цар массане а цхьатарра да царех цхьанне тIа дош аьннадац Кампуче массехк итташ долча кагийча къамий хьакъехьа. Вьетнамцаш, китайски къамах бола нах, тямаш баьха ца Iеш, цига бах лоаман тукхамах бола мео и лы, кун, мнонг, жерай... кагийча къамах бола нах. 1981 шера июне тIанийцача НРК Конституце мара «къаман хиларах, ди лелабарах, кхал-маIа хиларах, яьннача ханах доацаш» массане цхьатарра бокъо хилара тешам беннабац.

— Кердача Iаьдало, — дувц Муса Мохьммад Iале, — тхоай бокъонца йоакхо елга хоалу тхона. Тха бераш та Iарбий мотт Iомабе цхьанне а духьале йиц. Хьона бIарга ма дайнадий школе урокаш дIа мишта хьу. Тхоай цIейшта а марха деза дара а цхьанне духьале йиц тхона. Цул совгIа бусалба IаьдалагIа керда шу деза деш хилча пачхахьалкхено тхох хIаранена салаIа ши ди лу. ГIишлон материалаш кхоачам боллаш мехка еце а, маьждиг юхаметтаоттаде гIо лаьд тхона. Маьждиге имамал деш вола Исмаил Юсуф къорIа тIара аяташ дийша Iац. Цо аллахIагара дех халкъа Iаьдала гIо дар, шоай зуламеча гIулакхашца Ангкора ширача лаьтта машар а беркат а хилара духьале ю бандиташи контрреволюционераши хIалакбар.

— Беррига мехка бахача наха а санна, — йоах Муса Мохьммад Iале, — оаха а вIашагIъеллай тхоай «ВIаши гIо дара тоаба» дуга кхедечеи чкъаьрий дахарех балхаш дергдолаш. Масала, Тонлесапа яхача хи йисте дада ер лодкаш а баннера кредит а ийца хьадаьд оаха, хIаьта декхар дIатокх чкъаьрий дIа а луш.

Дунен халкъашта юкъера бувзамаш а тоадеш да тхо. Кагирхой Дамаскерча университете деша ухийт оаха. Тханцига хиннай Сирера, Вьетнамера, Малайзера бусалбай делегацеш. ХIанз Кампучера исламски община шийна массехк викал Макка вахийта лерхIаш я.

Укхазара гIулакхаш иштта хилара раьза боацаш ба цхьаццабараш. «Америка оаз», «Демократически Кампуче оаз» яхачар шоай передачашка наггахьа тямаш а хьоахабу. ХьалхагIа тха халкъ планомерно хIалакдеш хиннараша, хIанз Кампучерча исламски общинагарча хьалах, Iаьдало цунна деча низех, дин тIа гIолла долча моастагIалах... дувцаш воатагара бIаргахиш мехкаду, Фу ала йиш я цунах? Духьал цхьа дош: уж — оапаш.

Вовзий хьона Мат Ли, Кампуче профсоюзий Центральни Совета председатель? Из къамех тям ва. Иг Абдул-Каюм — унахцIено лоралра министра заместитель — тям ва. И Лим Эль Дюрадо — «Профсоюзы» яхача издане керттера редактор. Из тайпа хIама хьалхагIа хила а хиннадий? Тхо дахаш да гуччахьа, паргIата, цхьаккха а тайпа тIалатташ низ боацаш, тхоашкара халонаш а аьттонаш а кхмерски халкъаца декъа а декъаш. Цу тайпарчох лоархI аз бокъонаш нийса хилар а, бокъонца йола интернационализм а...

Муса Мохьммад Iале а тоIIадаь са кулг а лаьца, тхо къасташ СССР-е бахача бусалбашта а дерригача советски халкъа а ираз-аьттув хилар ловца баьккхар. ДIаводаш со гаьна ваьлча хьахезар сона бетта гургал. Делкъийна салоIа ха чакхъялара, юха а болх дIаболабе беза ха хьатIаоттара хоам бар из.

Сергей КОЛОСОВ,
тха спец. корр.

Пномпень.

ИОРДАНСКИ ОБЩЕСТВЕННОСТА ЦIЕРАГIА

Дукха ха йоаццаш Иордане Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизар дездара Къаман кийчон комитет вIашагIъеллай. Мехка цIи хеза бола политически общественнии деятелаш юкъеболхача цо заявлени кепатехай, хIаьта цу тIа йоах: Дунен дерригача халкъаша санна иордански халкъо а укх шера доттагIлен советски халкъаца цхьана Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 70 шу дизар дездергда.

Октябрьски революци — адамлен историе керда эра хьайийлла XX бIаьшарен геттара боккха лоархIам бола событи. Советски Iаьдала хьалхара арахьарча политика документ дар машарах дола Декрет, цо нах тIом соцабара тIа а хьийхар, иштта из хьалхьеберий дагалаттар гуча а даьккхар. Советски пачхахьалкхен политика укх 70 шера керттера а лоархIаш ши никъ дIакхихьаб. Къаьстта гуш да уж наькъаш таханарча деношка: суверенитетан къамий шоай лоаIаме хиларан тIехьарча нийсхон къовсаме халкъаш хьаллацар, хIаьта иштта дерригача дунен тIа машар хилийтара тIехьа къовсам лоаттабар. ХIанз Советски Союз Лаьттан тIа машар оттабара, кхохкам латта моттигаш дIаяхара, дерригa герз дIадаккхара адамлен историе Iалаьмате йоккха йола план вахаре кхоачашъеш я.

Иордане халкъа, кхыча Iарбий мехкашкарча халкъашта санна Советски Союзо дукхача шерашка хьал а лоацаш новкъостал ду, дIалаьца Iарбий лаьтташ мукъадахара, Палестинера Iарбий халкъа законни къаман бокъонаш Iалашъяра тIехьарча къовсаме.

Оаха дIайха моаршал лу советски халкъага цун деза цIей хиларца дувзаденна, иштта тхона лов прогресса наькъа тIа цо дIахо а толамаш дахар.

(АПН).

КХОМБЕ, ЛОРАДЕ, ЛАРХIА

Рузкъага дуга никъ

Экономе режим — вай мохк бIаьхегIа хиларга вуга никъ ба. ЧIоагIа лоархIаме да кара мел долча рузкъан хьурмат деш пайда эцилга. Къаьстта доккха маIан да машиннаькъа транспорте кхомбелга, хIана аьлча, духьхал машиннаькъа Грозненски отделене дIа-юха мел кхухьа материальни рузкъа миллионаш соми маьха да.

Машиннаькъа тIа электроэнерги дIайохийталга духьхал цхьа процент кIезигдича таро хургья шера кхо миллион киловатт-сахьат электроэнерги, эзар тонн условни доагор кходе, е ахчанца лаьрхIача из хул 100 эзар сом совгIа. Цудухьа хIаране дикача дас санна ший балха моттиге къовсам лоаттабе беза кхоми хьурмати дара тIехьа. Из гIулакх дика кхетадеш ба Къулбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене къахьегамхой а.

Ер шу дIадолалуш цар доккхий социалистически декхараш тIайицар 2,5 дийнахьа кходаьча доагорцеи электроэнергецеи болх бе, 1560 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 510 тонн дизельни доагор кходе. Сийлахьбоккхача Октябра 70 шу дузача юбилейга 68 тонн дизельни доагор, 215 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое. ХIаьта кхыйолча станцешка, участкашка, цехашка, бригадашка 710 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

Вагонашта ремонт еча тиштъенна оатхалаш юха тоа а еш, метта увттаярца, хьалхалаттача технологех пайда а эцаш кходе лерхI 8 тонн металл, 4,5 тонн цемент, кхыйола материальни ресурсаш.

КПСС XXVII съезда решенеш вахаре кхоачаш а еш, яьржача социалистически яхье башха-дика толамаш даьхад еза-йоккха поездаш дIа-юха кхувлара даькъе Грозненски Гудермесски локомотивщикаша. ХIаьта балха тIа хьалха латта методаш юкъе кхувларах а, интенсивни технологи юкъейоалаярца а кходе таро хиннай 860 тонн дизельни доагори 3968 эзар киловатт-сахьат электроэнергии.

Массанел а дикагIа хьоахамаш да Гудермесски локомотивщикий. Укхаза белгалбаьннаб машинисташ В. Рогожин — цо 32 еза-йоккха поезд дIа-юха йигай, цу юкъа заданел совгIа дIа-хьа дихьад 26552 тонн халкъа боахама мовхьаш, кходаьд 4837 килограмм дизельни доагор; А. Копылов — цо 30 еза-йоккха поезд дIа-юха йигай, заданел совгIа 17068 тонн мовхьаш дIа-хьа дихьад, 1958 килограмм доагор кходаьд. Иштта дика къахьегама котало яккхарца белгалбаьннаб цу депора кхыбола машинисташ а. Царех ба Х. Тепсуркаев, В. Намитов, кхыбараш.

Кхоми хьурмати дара тIехьа яьржача социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккхай Грозненски локомотивни депо машинисташа. Къаьстта дика болх барца белгалбаьлар В. Лебедев, Ю. Семикозов, В. Магомадов, В. Михайлов. Цар заданел совгIа массехк эзар тонн мовхьаш дIа-юха дихьар шоай локомотивашца.

Грозненски Гудермесски локомотивнии вагонни депошка вIаштIехьдаьккхад тиша оатхалаш юха тоа а еш, парех шерра пайда эцилга. Иштта, Грозненски вагонни депо шоэлагIа пайда ийцаб 1200 тормозной колодкех, 92 килограмм фентех е ахчанца ийсдича 2,6 эзар сома маьха. Промывочно-пропарочни станцешка шерра пайда эц мазутах. Иштта Червленная - Узловая яхача станце ер шу доладелча гIоне 1536 тонн мазут кходаьд.

Из дерригa а дика да. Цхьабакъда, Iалальмате дукха я хIанз а пайда эцанза йола чура таронаш. ХIанз а ремонт еш эксплуатационни парке сеца латташ дукха ха йоаккх тепловозашеи электровозашеи, хила боагIача боараме мухь тIаботтанза йола поездаш рейсах араювлаш моттигаш хиннай. Цу дерригнеша дIадех зехьа электроэнерги, доагор доаделга.

Цудухьа чIоагIа лоархIаме да локомотивщикашца цхьана кхом бара тIехьа къовсам машиннаькъа отделенена чу мел йоагIача кхыча службаша а лоаттабелга. Цу даькъе шерра пайда эца беза хьалхалаттарий опытах, зIамигачул а доккхачун а дикача дас санна лоархIам бе беза.

Из декхар кхоачашдой лакхлургья экономически эффективность, тоалургба болх, йиззача хозрасчетага довлара гIо дергда цо.

Н. КУДИНОВА,
Къулбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене планово-экономически отдела начальник.

Вай лоалахой болча

ДОТТАГIЛЕН СИИГАШ

Ер лхелагIа шу да Сунжа яхача юрта йолча искусствай школе интернациональни доттагIлен клуб йола. Цу дерригача шерашка цига деша багIа кIаьнкаши йиIигаши Назранерча музыкальни школерча шоай нийсархошка письмош яздеш ба. Бераша письмошка дувцар шоай вахарах, классал арахьарча мероприятех, пионерски гIулакхех.

Укх деношка Сунже, искусствай школе вIашагIкхийтар доттагIий. Фусамдаьша хьаьшашка дийцар шоай дешарах, районах, ахкан каникулаш йолча ханарча планех, шоаш дешаш йола классаш гойтар. Художественни отделене дешаш болчар назрановцашта шоай дикагIдола сурташ совгIата делар.

Школага хьежачул тIехьагIа хьаьшаша концертни программа гойтар. Зовне йийкар советскии доазол арахьарчеи композиторий произведенеш, машарах, Даьхенах, доттагIалах йола стихаш.

Керда вIашагIкхетар Назране чакхдаккха дага болаш дIа-хьа къаьстар доттагIий.

«Социалистическая Осетия».

ЭКРАНА ТIА — «ЧОВНАШ ЯЬ КХЕРИИ»

23 июне КПСС Черсий - Балкхарой обкома политически просвещене ЦIагIа хилар СССР Гостелерадио заказагIа А. Довженко цIерагIча киностуде оттадаь «Човнаш яь кхерий» яхача кхо серийолча художественни фильма общественни хьажар.

Цу фильма сценари язъяьр ва цIихезача советски поэта Кулиев Кайсына воккхагIвола воI — Кулиев Эльдар. (А. Копытовас дакъа а лоацаш). Режиссер — Николай Засеев.

Кинолента кадраша дувц паччахьа самодержави йолаш Черсий-Балкхарой мехка хиннача вахарах, революци йоаккхаш укхазарча халкъаша лаьцача даькъах. Кино дIа мел лоа хьахозаш да цIаккха доврдоаца Кулиев Кайсына мугIараш.

Цу фильме дакъалоацаш хилар М. Горькен А. Шогенцукови цIерагIча госдрамтеатрай актераш.

Фильм шоаш миштта оттадаьд вIашагIкхийтарашка дийцар Э. Кулиеви режиссера Н. Засееви. Кастта «Човнаш яь кхерий» арадаргда телеэкранаш тIа.

Хьажаре дакъа лоацаш хилар парте Черсий - Балкхарой областной комитета, республика правительства членаш, общественноста викалаш.

«Кабардино - Балкарская правда».

ХАЛХАРА ЦIЕИ

Г. Цадаса цIерагIча Аварски музыкальни драматически театре профсоюзни учреждений Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 70 шу дизара хетадаь халхара цIей хилар. Шийтта халхара коллективо гойтар вай мехка а дерригача дунен а дукхача халкъий искусство дегIаяра наькъаш.

Программана чудоагIаш хинна хореографически композицешен латиноамерикански бальни халхарашен хетадолийтар цу театре дерригача дунен нах вIашагIкхийттаб, аьнна. ХIаьта, массанена езаш йола лезгинка ритмаш хувцалора эрсийчарца. Ха атта дацар лирически халхараш, е сюжетни, хореографически халхараш дезаденнад наха.

Дика тIанийцар гулбеннараша Хасавюртарча «Дагестана къонал» яхача халкъа ансамбла оттадаь «Моаршал хилда» яхеи хореографически студе оттадаь «Гоор» яхеи халхараш.

Баркал ала лов из цIей кийчдеш дакъа лаьцача балетмейстераша И. Алиасбаловаа, Е. Арзумановна, Г. Абасихмаевана, А. Егоровна, Ф. Алиевана, кхычарна а.

Гулбеннараша дегтIара баркал аьлар Дагоблсовпрофа самодеятельни творчества ЦIен болхлошта.

«Дагестанская правда».

СССР-ера ИНДЕ ФЕСТИВАЛЬ

МОСКВА. СССР - а Инде къаман фестиваль ший машстабашка, лоархIамага диллача нагахьа мара ца хула событи я. ДоттагIлен моаршал хатта шоайла вIашагIкхийттача дуккхача бIаьшерашка денз бувзамаш долча мехкаша дунен халкъаша вIаши леладеча гIулакхий керда оагIув хьаелл.

Диззача шера хургдола из цIей машара, дикачунна, дIа-хьа яхар кхетадара идеалашта новкъост а хинна дIаоттаргда.

Тамашийна костюмаш, грим, маскаш, халхархой тIехдаьнна хоза борал, чIоагIа еттача фатий тата, раковиний ше ма ярра дIайода оаз — из индийски юртарча улица тIара хьал дера шийца «Утсав» яхача цIихезача халкъа цIейя.

СУРТА ТIА: Лужникашка цIей долча хана.

А. ГУРЕВИЧА сурт. ТАСС фотохроника.

Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац

ТIЕМА ШЕРИЙ ЛЕРАШ

Школе дийша ваьлча колхозе балха отт Баиев Жунид, ший даьна уллув къахьегаш массехк шу доаккх. Ший ха хьатIакхаьчача эскаре гIулакх де вода. Мурманске кхоач из. Халонаш ла Iема волча Жунида дукха низткъала хиланзар армейски вахарга дIаIама. Цудукха дукха ха ялалехьа дох хилар тIемен политически кийчон отличник.

Дукха ха йисаяцар демобилизаци хьатIакхача. ЦIагIарчарга тIеххьара ший письмо а яздаь, приказага хьежаш вар Жунид. Бакъда, цо дог даьхар хиланзар, дIаболабелар тIом.

Мехка эггара къулбаседен город, Мурманск дIаяккха геттара чIоагIа ловш вар моастагIа. Бакъда, моакхаз санна, кхерий пен санна чIоагI а денна, духьалъэттар советски эскара доакъош. Царна юкъе яр Баиев Жунид гIулакх деш хинна 52-ча дивизена чуйоагIа стрелкови полк а.

ТIем тIа дукха хила аьттув балаизар вай мехкахочун — 314 яха лакхале хьаькхара лира лаьттача цхьан тIем тIа хала чов йир цунна. Довна юкъера ара а ваькхха, госпитале из дIакхоачаваьраш бар цун тIема доттагIий, взвода командир Тюкенови бIухо Чумакови. Медикаша шоай дерригa хьинар, знанеш оарцагIъяхар бахьан долаш, дийна висар кхона бIухо, кастта йийраар цун чов. Юха а ший хьамсарча полке дIа а ваха, шийгара денал гойташ тIом чакхбаллалца эскара мугIаре хилар из.

МоастагIа эшаваьчул тIехьагIа цIавийраар Жунид, цу хана инвалид вар из. Бакъда, вахара юстара ца латташ, хьинаре къахьегаш хиннав машарерча къахьегама лоархIамеча участкашка. Саг а йоалаяь, дикача дезала да хиннав цох. Йиъ йоIи ши воIи хьалкхеваьв БаиевгIар марен сесагеи.

Къахьегаме даим а хьалха латташ хьавенав тIема ветеран. Дешархошца, кхаши хьайбаши леладерашца касткаста шийхулача вIашагIкхетарашка цо дувц советски наха тIем тIа гойтача денала, майралах, тIема аренашка ахкийсача, ший хьамсарча новкъостех. Патриоташ, хьаьнала къахьегамхой хилара тIахьех цо бераш а.

Безаме, Iинмерза, къахьегам безаш я цун сесаг Маржан. Дукха ха я из пенсе йола, бакъда, хIанз а тIехь болх беш я. Цун цIи дика йовз Ермоловски элеватора коллективана. Жуниден Маржанеи дезал хьалкхийнаб, хIаране ший моттиг дIалаьцай. Маьре а баха, болх беш, шоай дезал хьалкхебеш ба Тамаран Раян. Аятаси Разетеи йистеяьккхай медицински училище. Шоай коллективашка лоархIаш нах ба уж. Советски Эскаре тIехдика гIулакх даь а баьнна, цIабаьхкачул тIехьагIа дIахо деша лаьрхIад къонгаша Хьасанеи Хьусенеи. ЦаI медик хила ловш ва, шолагIвар — юртбоахама инженер. ХIанз город Красноярске дешаш ба уж, цар айхха доттагIал тессад спортаца, СССР спорта мастераш ба.

Айхха бувзамаш лоаттаду Баиев Жунида ший фронтовой доттагIашца, де доацаш байнарий лераш лехаш болча пионерашца. Соахка цкъа письмо кхаьчар цунга вIалла вовзаш воацача сагагара.

Цу тIа йоахар: «Хьамсара Жунид Баиевич, моаршал да хьога. Тамаш ма елахь укх письмох. Хьа адрес военкомате деннад сона. Цига запрос яьяр аз 1941 шера июль бетта тха города Мурманска уллув тIом беш хинна хьо а Сийлахь - боккхача Даймехка тIема кхыбола бIухой а лохаш.

258. 275. 314 яхача лакхаленашка тIемаш хиннача моттигашка соахка июль бетта кораяьяр бIухой спискаш. Американски галеташ хиннача банка чу а ехка, кхера кIал лочкъаяь йоахкачара кораяьй уж. Цу спискаш тIарча адресех а ништа мехка тайп - тайпарча военкоматашка а кхаьаташ дахьийтар аз. Дукха ха йоацаш Веденски военкоматера письмо денад сога, хIаьта цо деннача адресагIа хьога ер кхаьхат а яздаьд аз.

Письмо денад сога Чемакин Алексей Федоровичагара а. ТIом болабеннача хьалхарча деношка Хьоца цхьана роте хиннав из. Списка тIа дIаязваьча 27 сагах, 26-нех хоам бенаб. Царех кхоъ мара дийна а висавац. Цхьаннеца переписка дIайолаяьй аз, хIаьта Цветков Иван Васильевнчагара хIанз а жоп хьакхаьчадац. Де доацаш байнаб дуккха бIухой, тIом болабелча денз царех фу хиннад ца ховш ба цар гаргара нах. Из хар духьа дийнабисаращца, бувзам оттабе лаьрхIад аз.

Хьамсара Жунид Баиевич, сайга яздар чIоагIа дех аз Хьога, хIана аьлча геттара лоархIаме хIама да из де доацаш байнарий гаргарча наха. Кхаь бIухочун сурташ дайт аз Хьона, царех фу хиннад дагадоха а мег Хьона, цхьана ма хиннадий шо тIом беш.

Хьайна хала деце, хьайх а язде сога. Шох массанех а сведенеш гулъе а, аьттув боале шох язде а лов сона. Кхы вIалла хIама деце а ерига материалаш дIалургья Мурманск краеведчески музее, кIезиг - дукха ха яьначул тIехьа укхаза, къулбаседене тIом болча хана хиннача событеех наха яздергдолаш.

Нагахьа санна Хьона эше Чемакин Алексей Федоровича адрес а лургда аз. Цо-м ше а язде тарлу Хьога, хIаьна аьлча Хьа адрес деннад аз цунна.

ЧIоагIа хьеж со Iа жоп даларга. Могаш - маьрша а волаш дуккхача шерашка вахалва Хьо. Къулбаседен дегтIара моаршал а луш, дика мел дар хилар ловш ловца а боакхх аз хьа гаргарча наха.

ЧIоагIа Хьо лоархIаш йола Кузнецова Агнесса Александровна. г. Североморск, Мурманская область».

Цу письмос а дайтача сурташа а дагадохийтар Жунид Баиевича тIема шераш, ший хинна новкъостий, А. Кузнецовайга письмо яздарал совгIа, из йолча а ше тIом беш хиннача моттигашка а ваха хиннав Ж. Баиев.

Я. ЦУЕВ.

Оарц дала!

ЯЬССА ФУСАМ

Юкъера Ачалкхе... Зовне я тхо дIатIадолхача объекта пIи — юртара культура ЦIа Гаьннара дIахьежача дIаьхача отара таралест из.

— Ер шоана гур ремонт яьчул тIехьагIара сурт да, — йоах цун директора Полонкоева ПаьтIамата. — Адама ма голда хьалха укхаза даьллар!

— Фу дар хьалха? — хетт оаха.

— Эггара кхераме тхов бар. Чунхача ладаро толхабаь Iочуоллабеннабар из, хIанз-хIанз Iочукхетарг ма бий аьнна хеталуш. Бакъда, Iочукхеталехьа гIишлонхой оарцагIбаьлар... Тхов тоабара тайп - тайпара проекташ кийчйир. Царех дикагIъяр — тишбенна тхов хьал а ийца, кердабар тиллар. Цунга даха дог дацар. Юкъ-юкъе керда гIайбаш а дехка, сетта хиннараш саьргашца царна дIатIадийхкар. ЦIарацIураца хьал а айдаь. Шин-кхо хьастам теха сарпалаш дIачIоагIйир, массехк шифер хийцар. Цул тIехьагIа культура ЦIен ний хувца эттар. Къайла латташе, арахьара сурташ шаьрра го йиш йолаш хийра я из.

Директори худруки Iеш бола цIа готта а баьде а да. Аьтта оагIорахьа ше юаргйола ха йна баьнна, чIорамбаьнна пианино латт. Из укхаза кхачара никъ иоллагIвар цецваргволаш ба. Тоъал зама яьккхай цо районерча музыкальни школе латташ, зовнеча оазаца берий деташ декадеш. Юххера а къабеннаб, къора-меттаза бийрзаб, списани е езача дIакхаьчаб. Цигга дагадехад из Юкъерча Ачалкхен культура ЦIенна дIабала. Цу хана денз латташ а ба, ниттa а дIа-хьа хьовззала доацача цIагIа йоккха моттиг дIа а лаьца. Кхы цул къонагIа бац, саьнга латта аккордеон а. Цо а «тIутI» да оала куклий ха я. Уж я-кх еррига а укхазара музыкальни инструменташ.

Гуш я тайп-тайпара радиоаппаратура а. Цхьабакъда, еррига еха я.

— Клубе балха да яхилга мара кхы деш хIама долаш дац тхо, — йоах П. Полонкоевас. — ХIанз шоана гуш йола ремонт дIайолаенна дукха ха я. Цкъа цаI эш, тIаккха — кхыдар. Е «Алханчуртский» совхоза, е юрта Совета, е «Ачалуки» яха минеральни хий доаккхача завода кулгалхошта тхогара хьал го лац.

Дукха садуаш бац укхаза боаллача кегара Малгобекски горисполкома культура отдела болхлой а. Наггахьа хьа а баьхке, гIулакх миштта латт а хьеже, сихха къайлабоал уж. ХIаьта культура ЦIа даьсса, юрта бахача наьха салаIар вIаштIехьдаккхара тIадерзадаь ший керттера декхар кхоачаш ца деш, саг чу ца водаш латт.

Тхоаш арадоалаш саьнга латтача пианино лака тIа пIелг техар оаха. Оаз хьаянзар, бакъда, чIоагIа цамогаш волча унахочо санна узадир. Цунна санна, дарба ца дича даргдоацача кхаьчад культура ЦIен гIулакх а.

М. МУРАТОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Ленина орден лелаеча «Грознефть» яхача объединене базерча № 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально - технически училища кагирхой деша хьех укх профессех:

1. Мехкдаьттеи гази йоаллий хьожаш эксплуатационнии тохкамаи бурув а тохаш скважинаш йоахача бурув деттачун гIонча. 2-ча разряда электросварщика болх бе а ховргдолаш.
2. Буровойшта гIулакх дара вола электромонтер.
3. Электрогазосварщик.
4. Слесарь-авторемонтник.
5. Химически анализ яра вола лаборант (мехкарий).
6. Топограф-геодезист.
7. Мехкдаьтта даккхара вола оператор.

Училище дIаэц 8—10 класс яьккха кагий нахи мехкарийи, эскаре гIулакх даь баьнна цIабаьхкараши. Дешара ха образованега хьежжа 3 шуи 1 шуи.

Училища «Грознефть» яхача объединенена лаьрхIа кадраш кийчъю. Цига дешаш йоаккхача хана дешархой мах боацаш барзкъаца, даарца, книжкашца, 2—3 сага цхьа комната а луш дика тоаьча общежитеца Iалашбу. Производственни практика йолча хана стипендел совгIа ший специальностех болх беш даьккхачох 50 процент алапи а лу дешархошта. Училище дешаш йоаккхаш йола ха балха стажаца дIалоархI. Цига хьехаш ба юкъера - техническии лакхереи образовани йола мастераш. Укхаза мехкарашта лаьрхIа барзкъа даккха, тегаIомабеш йола, вязане курсаш я.

Училища кхо курс чакх а яьккха выпускной экзаменаш толаме дIаеннача кагирхоша юкъера образовани хиларахи хержача профессех квалификаци яларахи дола диплом хьаэц. Училище чакхъяьккхараш шоай специальностех городе Грозне балха хьожабу.

Училище деша отта безам болчар директора цIерагIа е каьхаташ хьачулу: заявлени, дешарах дола тешал, вахача моттигера справка, ваь хиларах дола тешал е паспорт, 3х4 размер йола ялх сурт, № 086 формагIа йола медицински справка.

Заявленеш дIачуийю хIара дийнахьа 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Хьамсара новкъостий, тхо хьеж шуга тхоай училище!

Из йистеяьккхача хержача специальностах лакха квалификаци йола болхлой а хургда шоах, ниттa юкъера дешар а чакхдоаккхаргда.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12-гIа участок, № 5 йолча трамвайца, №№ 13, 24, 25 йолча автобусашца «12-гIа участок» яхача остановке кхаччалца ваха веза, телефон 9-54-41-02.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Мезель — ала йиш йоаца дош». Iилман - популярни фильм.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Гургалбетта сахьат».
10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!».
11.00 — «Iуйранара почта». Музыкальни передача.
11.30 — «Киноникъберий клуб».
12.30 — «Музыкальни киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «Ералаш» яха берий юмористически журнал.
14.55 — «Призвание». Телевизионни журнал.
15.20 — «Новкъост иллии» яха Еррнгсоюзни телевизионни конкурс. Алма-Атера передача.
16.00 — «Вай цIа». Тележурнал.
16.55 — «Хаина кара доацараш». Ленинградера музыкальни программа.
17.30 — «Дехкий собрани», «Кикос», «Ээар кетарло» яха мультфильмаш.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — ЦТ экрана тIа эггара хьалха. «Iали-Бабаси шовтъкъа гIаьрахочои леладаьраш» яха художественни фильм. 1—2 сереш. «Узбекфильм» (СССР) а Иглфилэм» (Инди) а.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Футбольни обозрени».
22.55 — «Кинопанорама».
21.10 — «Кердадараш». ЛаьрхIа йола выпуск. Москвера XV Дуненхалкъашта юкъера кинофестиваль.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!»
8.15 — «Эрсий къамаьл».
8.45 — «Iилмеи техникеи». Киножурнал.
8.55 — Таджикски телевиде не программа.
9.45 — Чкъаьрахочун Денга. «Чкъаьрий доахарий маьнх», «Аренашкара Iамаш» яха телевизионни документальни фильмаш.
10.25 — «Дунен музыкальни культура ганзашцара». Д. Шостакович — Оркестраца йолча фортепьяна лаьрхIа хьалхара концерт.
11.10 — «Мехка къаман театрай фестиваль. «Карагоз» — М. Ауэзова цIерагIча Казахски Паччахьалихен академически драма театра фильм-спектакль.
12.50 — «Ответный Робин Гуд». Мультфильм.
13.10 — «Довза шоашта доазол дехьара цирк».
14.00 — Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузаш. Советски искусства оагIонаш. Литературен театри. 1-ра фильм.
15.00 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
16.00 — «СелаIад» яха халкъа кхоллама Дунен халкъашта юкъерча телепрограмма фестиваль. «Корсикански иллеш» (Франци, Ф-3).
16.15 — «Даймехка хьамсара цIераш». Даймехкa воI», яхача телевизионни документальни фильма премьера. Iоравьнна а эрсий Iилмахочох М. В. Ломоносовах.
16.45 — Дерригдунен студентий ахханара ловзараш. Югославера передача.
18.35 — Искусства говзанч ча. СССР халкъа артистка Ада Роговцева.
20.00 — «Бийса даькъала хийлаш шун, бераш!». «Фердинанд Великолепный» яха мультфильм (ПНР). 1-ра дакъа.
20.15 — «Машар а иагирхой а».
20.50 — Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Iаьхартара найц». Художественни фильм.
22.30 — «Кердадараш».
23.35 — «Оркестр а йоацаш теника дола концерт». Эстрадни программа.

13 ИЮЛЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут» Iуйрийнара информационно - музыкальни программа.
8.30 — «Футбольни обозрени».
8.55 — «Iали - Бабаси шовзткъа гIаьрахочои леладаьраш» яха художественни фильм. 1—2 сереш.
11.25, 16.00, 17.05, 19.45 — «Кердадараш».
16.10 — «Эрсий къамаьл».
16.40 — Дунен халкъашта юкъера конкурса лауреат Н. Родион (виолончель).
17.10 — Турце хинна дунен халкъашта юкъера берий фестиваль.
18.10 — «Москва — хи тIа да никъбар» яха телевизионни документальни фильм.
18.35 — «Фанос - неудачник». Мультипликаци о н н и фильм.
18.45, 23.00 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Советски иллей концерт.
19.15 — «Перестройкен дегIаухалга сихдареи» Красноярски краера предприятешка перестройка условешка коллективни гарантена, къахьегамен общественнии дисциплина тIехьара болам.
19.50 — С. Михалков — «Балалайкин и Ко». Московски Современник театра фильм-спектакль. М. Е. Салтыков-Щедрин произведенегIа.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Балалайкин и Ко», яха фильм - спектакль дIахогойтар.
23.15 — «Илли, романс, вальс...».

II ПРОГРАММА

17.15 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.20 — «Господин Великий Новгород» художественни фильм.
18.50 — «Негатив» яха критически журнал.
19.05 — «Къоарза тIирг е экзотика вож оагIув». Фильм.
19.15 — «Нохч - ГIалгIайче», Информационни программа.
19.30 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Днепр» — 2-гIа тайм.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Фердинанд Великолепный» яха мультфильм (ПНР) — 2-гIа дакъа.
20.30 — Р. Шуман. Симфонически этюдаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Жнецы». Художественни фильм.
23.15 — «Кердадараш».

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА

В. И. Ленина цIерагIа майда. 18.00. УнахцIенон дн. 19.00. КИМ цIерагIча клуба художественни самодеятельноста концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Массаза а малх хилба!» яха радиоконцерт. 14.00. Бераштa лаьрхIа массови ловзараш, викторинаш, конкурсаш. 19.00. Нохч-ГIалгIай госфилармоне симфонически оркестра концерт. 20.00. Дискотека.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 11.00. «Боадон духьала» яха кинолектори. 19.30. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 11.00. «Дукха дезача фаьлгий турпалаш» яха берий цIей. 16.00. «Трезвость» яхача клубо хьех. «Тха моаршал дIаэца!» 18.00. «УнахцIено» яха клуб.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 16.00. «КIай ладья» яха клуб.

Химикий ДК. 10.00. «Нийсархо» яха кIиранден клуб. «Тхо аххах ловзаш да» яха цIей. 11.00. «Хьо тхо долча вола сихха хьайца новкъостий а боалабеш!» яха спортивни ловзараш. 17.30. «Е произведенеш йовзий шоана» яха концерт.

Просвещене болхлой ЦIа. 16.00. Вокальни музыка сайре.

«Красный молот» яхача завода ДК. 17.00. Iалам дезарий клуб. 17.30. «Ца малар — вахара хьисап» яха беседа.

Пролетбата цIерагIа ДК. 14.00. «Волшебник хила хьажа!» яха утренник. 18.00. Вокально - инструментальни ансамбла концерт.

«Оргтехника» яхача объединене ДК. 10.00. «Росинка» яха берий кинотеатр. 11.30. «Тха иразе вахарах— баркал хьона хьамсара Даьхе!» яха утренник. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIерагIа клуб. 10.00. «Машар — планета, хьона, бераштa!» яха берий асфальта тIа сурташ дахкара конкурс. 15.00. Игротека. 17.30. К. Гуренко цIерагIча улица тIа дуккхача наха сакъердаргда.

М. Горьке цIерагIа клуб. 10.00. «Тхона бера хана денз фаьлг беза» яха киноутренник. 11.30. Болх беш я берий автогородок. 17.00. «Ираз дола дезал — ираз дола берал» яха радиобеседа.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 10.00. «Малх» яха клуб. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

Гороно СДЮСШОР - а стадион. 18.00. НГIАССР футболах йола чемпионат «Агропром» — «Машиностроитель».

КIИРАНДИ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 19.00. Грозненски гарнизона духови оркестра концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Ма хоза да е дуне!» яха радиоконцерт. 14.00. Бераштa лаьрхIа массови ловзараш, викторинаш, конкурсаш. 15.00. ДIалокх духови оркестро. 18.00. «Даьхе, хьона тха къахьегам» яха Наурскии Ножай - Юртовски районни художественни самодеятельноста концерт. 20.00. Дискотека.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 11.00. «Фаьлгийн приключенейн дунен тIа» яха киноклуб. 12.00. «Тхона иллеша болх бе а даха а новкъостал ду» яха радиоконцерт. 17.00. Аттракционий городок. Деша даха ха йоапача берий автодром. Кхо чарх йола велосипедашцеи картингашцеи шоайла къовсалургба. Цига дакъа лоац кхаь шерагара ворхI шерага кхаччалца ха йолча «спортсменаша». Котваьнначоа кхо чарх йола велосипед лургья. 18.30. Художественни самодеятельноста концерт. 19.33. «Ткъаьиттара баьннараштa»» яха салаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 15.00. «Къона леннинец» яха берий кинотеатр. ГАИ болхлошца вIашагIкхетар. «Из ха деза» яха беседа. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 13.00. «Мультик» яха клуб.

Химикий ДК. 10.00. «Эздела дувцаргда» яха беседа. 11.00. «Лидер» яха спортивни ловзараш. 17.00. «Иллеца вахаре» яха концерт. 18.00. Чкъаьрий лувцарий Ден хетадаь тематически кинохьокхар.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00. Дезала салаIара лаьрхIа клуб «Кагирхой музыкальни безамах» йола беседа. 18.00. Театр дезарий объединени. «Москвера театраш — Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизарга».

«Красный молот» яхача завода ДК. 13.00. «Космонавт» яха берий клуб. «Планетере бераш шоайла доттагIал леладеш да». 17.30. «Медицина унахцIенон хьахо» яхача документальни фильмай кинофестиваль.

Пролетбата цIерагIа ДК. 14.00. «Теремок» яха киноклуб. 15.00. Игротека. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» яхача объединене ДК. 12.00 — 21.00. Болх беш я салаIара комната. 18.00. «Кофта бохабу маларцеи алкоголизмацеи лоаттабеча къовсама социальнии социально - психологически дешаш» яха лекторий.

М. Горьке цIерагIа клуб. 17.00. «ДIаяргья боадо» яха кинолектори. 20.30. «Цхьана деларгда вай!» Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIерагIа клуб. 13.00. Игротека. 14.00. «Светлячок» яха киноклуб.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 10.00. «Кулга говзал йола нешаш» яха клуб. 16.00. «КIай ладья» яха клуб.

«Локомотив» яха стадион. 18.00. НГIАССР футболах йола чемпионат». «Локомотив» — «Темп».

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш, хилеи фегара температура республике 25—30. Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, кхоана юкъ-юкъе догIа а делхаш тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 12—17, дийнахьа 25—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Метеостанци.

РАДИО

11 ИЮЛЬ

7.20 — «ХIара ферма — тешшаме доакъара база (н. м.).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Хоамаш.
10.15 — «Вахаро харцду» (гI. м.).
10.35 — 10.50 — Музыка.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче».
12.40 — «Сатирически микрофон» (гI. м.).
13.00 — 13.15 — «Уйлаш а болх а кердача тайпара хилийта» (н. м.).
15.15 — «Юлия Сергейчевайца вIашагIкхетар».
16.00 — «Бригадни подряд балха тIа».
16.15 — 17.00 — «Кавказа Iуйренаш». Радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта».

УКВ

19.00 — Халкъа муэамаш.
19.29 — Халхара ашараш.

12 ИЮЛЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — Ассински консервни завода фольклорни группа выступленеш.
15.15 — 15.30 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш! «Лоамашкара сердал» (гI. м.).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тIехье» (н. м.).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Мехкарий лирически иллеш.
19.30 — ДоттагIлен концерт.

13 ИЮЛЬ

7.20 — «Фермашка тоъам болаш доакъар хургдолаш». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.155 — «Автоинспектора бюллетень».
8.255 — 9.00 — Р. Глиэр — «ЦIе зиза» яхача балетера фрагменташ.
9.15 — «Социалистически денхараш. Миштта кхоачашду уж?» (гIалгIай меттала).
9.30 — Музыка.
9.45 — 10.00 — «Халкъа тIахьожам».
15.15 — 15.45 — «Кагирхойи хаи» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка — Нохч - ГIалгIай радиои телевиденеи инструментальни ансамбль а солисташ а.
16.25 — С. Х. Нунуева «Цкъа» яха дувцар (нохчий меттала).
16.40 — 17.00 — «Коммунисти пятилеткеи» яха радиожурнал.
18.00 — Хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявлени.

УКВ

19.00 — Лирически иллей концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-64, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05276. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2594.